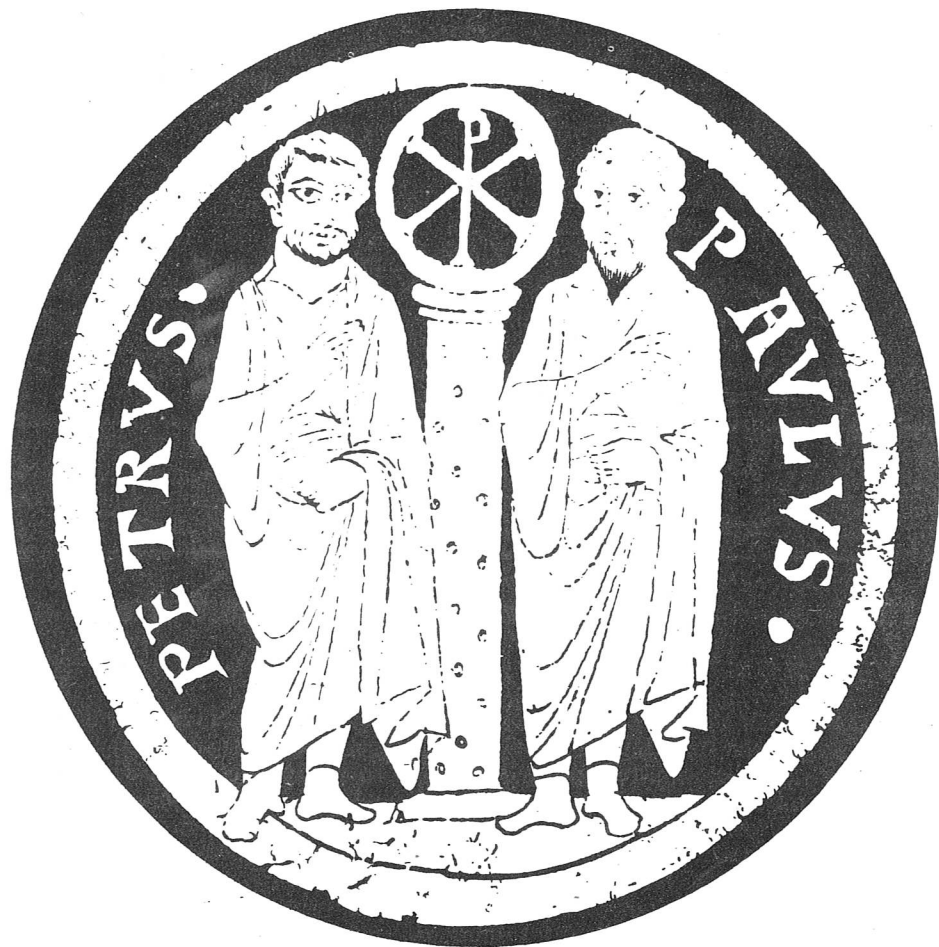

RE-FORMATIO

2-3/1976

KRISTOGRAM MED PETER OG PAULUS
Forgylt glasmedaljon 4. - 5. årh. (Metropolitan Museum of Art, New York - gengivet efter Peter Bamm: Troens Verden)

SCT. PETERS og SCT. PAULUS' DAG

DEN 29. JUNI

AF PROVST ERICH P. ALSHAUGE, OKSBØL

I HANS THOMISSØNS Salmebog fra 1569, den første Fælles-salmebog for Riget, står der i Kalendariet under 29. og 30. Juni S. Petrus og Paulus ihjelslagen i Rom 70.

Dermed var der sat et blodigt Punk- tum for deres Liv. Deres Tro på KRI- STUS, deres Kærlighed til HAM, der tilskyndede dem til utrættelig Mission med det glædelige Budskab, blev såle- des beseglet med Martyrdøden.

En romersk Liturgikalender jubler på den 29. Juni:

I Dag besteg Simon Peter Korstræet. Halleluja!

I Dag gik Himmelrigets Nøglebærer Jublende hjem til Kristus. Hallelu- ja!

I Dag bøjede Apostelen Paulus, Jor- dekredsens Lys, for Navnet KRI- STUS sit Hovede og modtog Marty- riets Krone! Halleluja!

Oprindelig fejredes Dagen ved Apostle- nes Grave. Senere med festlige Guds- tjenester i de Kirker, der er bygget over de hellige Steder. Efterhånden, som Liturgien svulmede op, deltes Mindet om dem på to Dage. For S. Pe- ter den 29. Juni. For S. Paulus den 30. Juni. Det var jo det kristne Roms Fød- sel og Sejren over Hedenskabet. Der- for blev Mindedagene til en anden På- skefest.

Det var dem, der i deres Jordeliv "plantede" Kirken med deres eget Blod, Herrens Kalk har de tømt, Guds Venner er de blevet. Til alle Dele af Verden er deres Røst nået, til Ver- dens Ende deres Prædiken.

Fra den Dag, de forlod alle Ting og fulgte KRISTUS, var deres Liv intet uden HAM. Hvedekornet var lagt i HANS Jord. Det bar meget Frugt. Guds Kirke voksede frem.

"Simon, Johannes' Søn, elsker du

mig mere, end de andre gør?" – "Vogt mine Lam!"

"Efter sin Omvendelse voksede Sau- lus i Kraft og gendrev Jøderne, som boede i Damaskus, idet han beviste, at JESUS er KRISTUS".

Gennem Kirkens Ritualer og Epist- ler hører vi deres tydelige Røst. Sct. Peter vogter endnu Guds Lam. Sct. Paulus beviser stadig, at JESUS er KRISTUS! Men det ville være gavnligt for vor Kirke at fejre deres Mindeda- ge ved at studere de gamle Liturgier og Tekster og bruge dem i Menigheder- ne.

Hans Thomissøn siger S. Petrus og Paulus er "ihjelslagne" i Rom 70. Man kan også tie dem ihjel i 1970'er- ne. Glemme dem. Det ville blive Kir- kens Død.

Lad os hellere bruge de hellige Da- ges Ord til at komme vore Vejledere i Hu. Det er dog ikke forbudt.

Sct. Peter, som siger: Lovet væ- re Gud, Vor Herres Jesu Kristi Fader, som i sin store Barmhjertighed har genfødt os til et levende Håb ved Jesu Kristi Opstandelse fra de døde til en uforkrænkelig og ubesmittelig og uvis- nelig Arv, gemt i Himlene til jer, som i Guds Kraft bliver bevaret ved Tro til en Frelse, der er beredt til at åbenba- res i den sidste Tid.

Sct. Paulus, som siger: Thi Kri- sti Kærlighed tvinger os, vi er nemlig overbevist om dette, En er død i alles Sted, altså er de alle døde, og HAN dø- de i alles Sted, for at de, der lever, ikke mere skal leve for sig selv, men for Ham, som døde og opstod for dem.

Vi har Grund til med Common Pray- er Book at bede på de to hellige Apost- les Dage:

O almægtige Gud, som ved Din Søn JESUS KRISTUS gav Din Apostel Sct. Peter mange herlige Gaver og bød ham

alvorligt at røgte Din Hjord, vi beder Dig, giv alle Biskopper og Præster flittigt at prædike Dit hellige Ord og Gudsfolket lydigt at følge det, at de må modtage Evigheds Sejerskrans ved JESUS KRISTUS, VOR HERRE. Amen. O Gud, som gennem den velsignede

Sct. Pauli Prædiken har fået Evangeli- ets Lys til at skinne over Verden, giv os Nåde til at vi, idet vi tænker på hans underfulde Omvendelse, må vise vor Taknemlighed derfor mod DIG ved at følge hans hellige Lære, ved JESUS KRISTUS, VOR HERRE. Amen.

Kommentar

ACCELERERENDE

FORFALD

AF PASTOR H. C. CHRISTENSEN, AGR I

DEN kirkeministerielle liturgi- kommission er tilsyneladende ved at miste fodfæstet og jord- forbindelsen til Kirkens faste grund.

Vi har fået et – ganske vist 'forelø- bigt' og forhåbentlig meget foreløbigt – forslag til ændring af højmessens med bl. a. flytning af epistelen til en i kri- stenheden ukendt plads i messen og med en nyformuleret "nadverbøn", hvis indhold mildt sagt er yderst tvivl- som og næppe ville kunne stå for en nærmere efterprøvelse på grundlag af det apostoliske vidnesbyrd (og dog har den passeret biskoppernes bord – så- vidt vides uden protest!).

Men ikke blot det.

Det erfares nu, at kommissionen er fremkommet med forslag til ændringer af brudevielses-, præste- og bispevi- elses- og kirkeindvielsesritualer, som efter de antydninger, der indtil nu er fremkommet, kun kan tydes som fort- sat forsøg på udvanding af folkekirkens grundlag og en forøget afstand – på of- ficielt plan – mellem folkekirken og Jesu Kristi Kirke.

Når det er og altid har været en selvfølgelighed i al liturgi, at udtryk- ke tingene så tydeligt som muligt, net- op at tyde det, som foregår, hvorfor så nu bestræbe sig på at tilsløre og u- tydeliggøre og give mulighed for alle mulige tolkninger?

Det, som er offentliggjort om æn- dringer i brudevielsesritualet, om ude-

ladelse af brudefolkenes ja til at leve sammen til døden skiller (hvis det pas- ser bedst til situationen), er det ten- densen i de øvrige forslag? Skal det være det eneste sikre i ordinationsri- tualet, at ordinanden bliver tjeneste- mand og at det iøvrigt skal være op til den enkelte, om man vil kalde Gud Hel- ligånd til hjælp og altså lade det være ordination efter den apostoliske skik? Skal biskoppen fratages de apostoliske beføjelser og blot være den overordne- de tjenestemand, som overrækker de underordnede deres ansættelsesbrev? (Vi har før på dette sted spurgt, om det er meningen at reducere ordinationen til en blot og bar indsættelse, men fik ikke – måske meget sigende – noget svar!).

Om kirkeindvielsesritualet, skal det være en officiel tilkendegivelse af, at dette hus herefter kan bruges til hvad som helst – og en gang imellem også til gudstjeneste?

Meningen er go' nok, siger man i forbindelse med ændringerne i brude- vielsesritualet, den er den samme – den må bare ikke tydeligt fremgå! Hvad er det man er bange for – eller rettere hvem? Hvem er det, man ger- ne vil gøre tilpas og ikke støde på man- chetterne?

Nej, det er rigtigt som en århusi- ansk theologiprofessor engang sagde, at vor tid ikke har hverken kræfter el- ler evne til at udforme ritualer. Det ser ud til at være sandt. (Samme pro-

fessor er iøvrigt ikke mere medlem af liturgikommissionen!). Forresten har det i kirkens svage tider aldrig været klog strategi at begive sig ud i ritualændringer. Man kommer let til at falde for fristelsen til at gøre folkeviljen og tidsånden tilpas!

Guds folk i Danmark befinder sig i en prøvelsens tid og der bliver brug for fightere – både blandt lægfolk og præster, ja, man må gøre sig klart, at alternativet er: fighter eller nikkedukke!

RETTELSE

I ANLEDNING af kommentaren i nr. 1/1976, hvori flg. passus forekom: "Således fik vi demonstreret, hvilke rædselsfulde konsekvenser der ligger i lovforslaget om kirkers brug", har kirkeministeren bedt os gøre opmærksom på, at der ikke er tale om lovforslag!

Vi beklager det fejlagtigt anvendte udtryk – og håber så iøvrigt, at de tanker, som kom til udtryk i den pågældende fjernsynsudsendelse, aldrig kommer til at indgå i noget lovforslag.

Red.

PRÆSTETJENESTEN

PÅ GRUNDLAG AF GÆLDENDE RITUAL

A F STUD. THEOL. KNUD ERIK NISSEN, ÅRHUS

ORDINATIONSRIKUALET, som findes i biskoppernes gudstjenesteordning, er autoriseret til brug den 8. 9. 1898. Dette ritual bygger på Kirkeritualet af 1685, som atter bygger på Kirkeordinansen af 1537/39, som bygger på Luthers or-

dinationsformular af 1535 og Bugenhagens ordinanser til Lübeck og Hamborg. Vi vil se på det nugældende rituals liturgiske indhold, på de enkelte liturgiske led, hvad de indeholder, og hvor de stammer fra for at få en mening om, hvad det er for en præstetje-

REDAKTIONELT

VI beklager, at bladets nr. 2 først kommer nu. Det skyldes tidnød, idet det store og tidkrævende arbejde med sætning af bladet udføres som fritidsarbejde og derfor må underordnes andre ting.

Dette arbejde udføres iøvrigt vederlagsfrit, hvilket vi er meget taknemlige for, da vi ellers måtte se i øjnene, at vi ikke økonomisk magtede at udsende bladet.

De store udgifter, som er forbundne med bladudgivelse, kunne man naturligvis betale sig fra – og dermed ikke blot sikre en regelmæssig udgivelse, men måske også udsendelse af flere numre årligt, men det forudsætter et større abonnenttal – altså flere penge i kassen.

Vi benytter derfor lejligheden til at opfordre til:

- indbetaling af abonnement for 1976, hvis det ikke allerede er sket,
- at være med til at gøre Re-formatio kendt i videre kredse – nye abonnenter,
- at tegne gaveabonnementer til venner og bekendte,
- at indsende gaver til bladet – evt. tegne sig for et fast årligt gavebeløb.

Dette kan alt sammen ske gennem Re-formatios ekspedition (se nærmere på bagsiden).

Red.

neste, som ordinationen fører mennesker ind i.

I Kirkeritualet af 1685 hed det: "Præsterne ordineris det snarest skee kand, enten Onsdag eller Fredag, hver i sit Stift, i den Sognekirke paa det Stæd, hvor Bispen residerer etc" d.v.s. i domkirken. Når man i 1685 valgte onsdag eller fredag til ordinationshandlinger, skyldes det, at Kirkeritualet har forordnet hverdagsgudstjenester på disse dage, så at ordinationen var en del af en almindelig hverdagsgudstjeneste. Med ritual af 1898 er ordinationen blevet en selvstændig gudstjeneste. Det fremgår af, at salmen And over ånder er forordnet som indgangssalme. Denne efterfølges af kollekt og epistel som ved en almindelig gudstjeneste. Kollekten er en bearbejdelse af Veit Dietrichs kollekt til 8. søndag efter Trinitatis. Den er en bøn om, at Gud vil give sin kirke trofaste og fromme forkyndere og lærere og dygtiggøre dem til at forkynde Kristi evangelium med henblik på menighedens opbygning på Jesu Kristi grundvold.

Efter kollekten følger epistellæsningen: Efes. 4, 7-13. Første gang vi møder denne epistellæsning i et luthersk ordinationsritual er i Bugenhagens ordinans til Lübeck. Derfra er den kommet med i Kirkeordinansen af 1537 og har siden været læst ved ordination i den danske kirke: Epistelen siger, at tjenesterne i kirken er givet af Gud, og alle har det samme formål: at opbygge Kristi legeme. Paulus var i sin aposteltjeneste tro mod overleveringen fra Herren, idet han forkyndte Jesu Kristi evangelium, sådan som han havde fået det overleveret. Når hyrder og lærere her nævnes efter apostle og profeter, må man regne med, at deres funktion er den samme: at være tro imod det overleverede budskab for derved at opbygge kirken.

Herefter følger intimationen, som indledes med en kort tale. Talen har egentlig ingen liturgisk funktion, eftersom biskoppen senere holder en tale, og fordi intimationen ifølge ordets be-

tydning ikke kan indeholde andet end en præsentation og anbefaling af ordinanderne overfor præster og menighed. Talen, som intimationen er indledt med, findes ikke i andre autoriserede ritualer, men er her indført efter biskop Mynsters aldrig autoriserede ritual fra 1840.

Intimationen er forkortet til blot at være en præsentation: De mænd, som i dag efter den apostoliske skik ved bøn og håndspålæggelse skal indvies til ordets tjenere, er de teologiske kandidater N. N., som er kaldet til etc. Man savner her anbefalingen af ordinanderne, det dobbelte vidnesbyrd, som i 1685-ritualet dannede baggrund for, at menighederne kunne bede for ordinanderne og præsterne deltage i håndspålæggelsen. Det dobbelte vidnesbyrd var i 1685-ritualet dels vidnesbyrdet om ordinandernes liv og levned og dels om deres duedighed, som biskoppen, der havde prøvet dem, stod som garant for. Den apostoliske skik er bønne og håndspålæggelsen, som i NT er brugt ved indsættelse af ordets tjenere i Acta 6, 1 ff, Acta 13, 1 ff, 1. Tim. 4, 14 og 2. Tim. 1, 6. Efter præsentationen følger formaning til menigheden, som er en parafrasering af 1. Thess. 5, 12-13.

I 1685-ritualet fulgte Fadervor efter intimationen. Her er Fadervor erstattet af en bøn, hvor epistelen fra Efes. 4, 7-13 er indeholdt. Bønnen er en tale for tjenesten og en forbøn for ordets tjenere og for dem, der skal modtage ordination. Bønnens indhold er dog ikke nyformuleret, men svarer til den bøn, som menigheden opfordredes til at bede i følge Luthers ordinationstale, slutningen af intimationen i Kirkeordinansen og til 2. afsnit af intimationen i Kirkeritualet.

Herefter begynder biskoppen sin funktion: "Gud Helligånd opfyld med lyst" er Grundtvigs gendigtning (jvf. DDS 262) af "Veni sancte Spiritus", som i virkeligheden er Missale-sekvensen til 1. Pinsedag, og kollekten: "Herre Gud, himmelske Fader", som

følger efter en oversættelse af kollektten: "Deus qui corda Fidelium", som oprindeligt er Missale-kollekten til 1. Pinsedag. Dette liturgiske led i ordinationshandlingen går tilbage til Luthers ordinationsformular fra 1535.

HERRENS SENDELSE

Så følger biskoppens ordinationstale. Den går tilbage til Luthers ordinationsformular, hvor selve ordinationshandlingen blev indledt med en ordinationstale.

Matt. 28, 18-20 findes her første gang i et dansk ritual. Den findes tillige som første læsning i det svenske ritual. Teksten indeholder embedets indstiftelse, som sker ved den opstandne Herres sendelse af apostlene. I ordinationsritualet er denne tekst tillige udtryk for embedets missionerende aspekt, og det fastholdes, at det aktuelle embedes subjekt er Kristus, idet embedet får det samme indhold som den apostoliske prædiketjeneste og beror ligesom den apostoliske prædiketjeneste på Kristi sendelse. Herren, som sendte apostlene umiddelbart, sender i dag sine tjenere middelbart gennem kirken.

Titusteksten er i den lutherske kirke altid blevet læst ved ordination. Den findes i Kirkeordinansen af 1537 og i Kirkeritualet af 1685 og er en formaning om, hvordan en tilsynsmand bør være. I Luthers ordinationsformular fra 1535 læses i stedet for Titusteksten 1. Tim. 3, 1-7, som har samme indhold som Titusteksten.

1. Pet. 5, 2-4 konkretiserer sendelsen idet præsten skal være hyrde for menigheden og et forbillede for den. At være forbillede svarer til Præsteløftets ord om, at præsten skal foregå menigheden med et godt eksempel. Man ledes her let til en moralistisk tolkning, men snarere er ordet forbillede udtryk for præstens nidkærhed i sin tjeneste, så at han sammen med hele menigheden kan bevare og opbygge kirken som Kristi legeme på jorden. Denne tekst læses hverken i Kirkeordinansen eller

i Kirkeritualet, men er den afsluttende læsning i Luthers ordinationsformular (embedsbefalingen).

Den sidste læsning fra 2. Tim. 4, 1-5 peger atter tilbage til missionsbefalingen (sendelsen) og understreger, at ordinanderne sendes for at prædike ordet med alt, hvad det kan indebære. Denne tekst findes i Kirkeritualets bispevielsesritual, hvor den tillige er sidste læsning.

Biskoppens formaningstale, som følger efter tekstlæsningerne, svarer til formaningerne i Kirkeritualet af 1685. Den er dog udvidet med et indledende afsnit, der kort sammenfatter teksternes indhold. Det andet afsnit svarer til Præsteløftets formuleringer. Dog nævnes symbolforpligtelsen ikke, som i Præsteløftet er sideordnet med forpligtelsen på de profetiske og apostoliske skrifter (jvf. Præsteløftet: og i vor danske evangelisk-lutherske folkekirkens symbolske bøger). Herefter spørger biskoppen, om ordinanderne vil overholde forpligtelserne, og ordinanderne svarer "ja" (ordinationssløftet), og ordinanderne giver hånd til biskoppen og til alle tilstedeværende præster. Håndslaget til alle præsterne stammer fra Kirkeritualet, mens håndslaget til biskoppen går tilbage til Kirkeordinansens bispevielsesritual. Dette håndslag må tolkes som en bekræftelse på, at ordinanderne vil lægge sig formaningerne på sinde og udføre deres tjeneste i overensstemmelse med dem. Ordinandernes "ja" og håndslag til både biskop og præster må tillige indeholde ordinandernes villighed til at få overdraget tjenesten, og samtidig akcepterer præsterne ordinanderne som embedsbrødre ved at give hånd til dem.

Håndslaget danner baggrund for embedsoverdragelsen, hvad der følger af formuleringen: Så overdrager jeg jer nu... Overdragelsesformelen stammer her fra Kirkeritualet af 1685, hvor den er historisk betinget, idet fremhævelsen af embedets myndighed skyldes katolsk kritik af den lutherske kirke og

katolsk bestridelse af, at de danske præster og biskopper var retteligt indviede.

U-LUTHERSK ?

Nu kritiseres denne formel jævnligt for at være u-luthersk, og på det sidste er det rygtedes, at liturgikommisjonen, som arbejder med at lave et nyt ordinationsritual, har ønsket at fjerne overdragelsesformelen. Der er derfor grund til at se nærmere på, hvad den egentlig indeholder: Embedsoverdragelsen sker i den treenige Guds navn, og embedet er det hellige præste- og prædikeembede. Det vil sige, at embedet er det apostoliske prædikeembede, som beror på Kristi befaling og sendelse. Denne opfattelse af embedet svarer til Confessio Augustana art. 28, 5-9. I C.A. skildres nøglemagten eller den biskoppelige myndighed med henvisning til Joh. 20, 21-23. Denne tekst associeres her med ordene, at binde synden på den genstridige og løse den på den bodfærdige. Understregningen af præstens myndighed, der er identisk med den apostoliske myndighed, kan derfor opfattes som en udformning af indholdet i C.A. art. 28, 5-9. I Luthers ordinationsformular fra 1535 er der ingen overdragelsesformel. Eksistensen af Luthers formular skyldes, at de katolske biskopper nægtede at ordinere præster til de lutherske menigheder, og derfor blev Luther nødsaget til selv at lave en ordinationsformular, idet han hævdede, at udøvelsen af ordets offentlige tjeneste ligger udenfor det almindelige præstedømmes myndighed. Derfor understregede han ordinationens nødvendighed med ordene: *auctoritas praedicandi et dandi sacramenta*, uden dog at have disse ord med i sin formular. I virkeligheden kan overdragelsesformelen også tydes som en udformning af Luthers egne tanker.

Normalt hævdes det, at overdragelsesformelen stammer fra den anglikanske kirkes ordinationsformel (jvf. de kirkehistoriske fremstillinger og S.

Borregaard: Danmarks Kirkeritual af 1685). Ved at sammenligne den danske formel med den anglikanske finder man imidlertid ud af, at disse to ikke ligner hinanden særlig meget. Formelen findes som nævnt ikke i Luthers ordinationsformular, men der findes nogle tyske agender fra tiden mellem 1540 og 1560, som foruden at bygge på Luther også bygger på Lambert af Avignons aldrig realiserede kirkeordning, der findes i hans skrift: *Reformatio Hassiae* fra 1526. I dette skrift citeres under håndspåleggelsen Joh. 20, 21-23 eller Matt. 16, 19. Disse ord har man anvendt i de tyske agender og udformet ordinationsformlerne på baggrund af disse. Sammenstiller man da de forskellige ordinationsformler, kan man konstruere en formel, der faktisk er identisk med den formel, der findes i den danske kirke, og udfra denne analyse kan man konkludere, at formelen i det danske ritual er af luthersk oprindelse. Det ville da også være usandsynligt, at den skulle stamme fra den anglikanske kirkes ritual, fordi der i ortodoksiens tid ikke er tale om nogen forbindelse til England.

PÅ GUDS, KRISTI VEGNE

Man bør også i denne sammenhæng omtale biskop Høirups tilføjelse af "på menighedens vegne" i indledningen af overdragelsesformlen. Herved tilsløres det, at selve overdragelsen af embedet sker på baggrund af ordinandens ordinationssløfte og håndslag til biskoppen og præsterne. Denne tilføjelse passer ikke ind i ritualets sammenhæng, idet tjenesten beror på Kristi befaling og er givet af Kristus. Høirup fremhæver (i en kronik i Kristeligt Dagblad 27. marts 1974), at biskoppen overdrager embedet på kirkens eller på menighedens vegne, og ikke blot på bispe- eller præsteembedets vegne. Heraf drager Høirup slutningen, at biskoppen fungerer både på præsteembedets og på menighedens vegne. Hertil er imidlertid at sige, at biskoppen ikke fungerer på præsteembedets vegne, men på

Guds eller Kristi vegne, idet hans funktion ved enhver ordinationshandling er at tage imod kandidaterne, som menighederne har kaldet, og stadfæste dem som Guds kaldede tjenere og sende dem tilbage til menighederne, der har kaldet dem, som Guds sendte tjenere.

Efter overdragelsesformlen følger bønne og håndspålggelsen. Bønne der bedes spiller på Matt. 9, 37-38, og er en bøn for ordinanderne om, at Gud vil antage ordinanderne som sine tjenere og styrke dem og give dem frimodighed til tjenesten. Denne kollekt menes Bugenhagen at være forfatter til. Man møder den første gang i hans ordinans til Lübeck, og derfra er den kommet med i Luthers ordinationsformular og har altid været læst ved ordination i den lutherske kirke i Danmark. Efter kollekten følger Fadervor, og handlingen afsluttes med communion.

ORDINATIONENS VÆSEN

Spørger man da, hvad ordinationens esse (dens væsen) er, bliver svaret bønne og håndspålggelsen, mens alle de liturgiske led er ordinationens bene esse, som er nøglen til forståelsen af ordinationens esse. I 1520'erne og begyndelsen af trediveerne kæmpede Luther imod den katolske characterlære og imod den katolske forståelse af ordinationen som et sakramente. Overfor katolikkerne fremhævede Luther, at der i NT - altså i de nytestamentlige ordinationstekster findes en "sacra ordinatio": bønne og håndspålggelsen, som udruster den kaldede med Helligåndens nådegave til opfyldelse af tjenesten i menigheden. I 1. Tim. 4, 14 og 2. Tim. 1, 6 forekommer ordet "Karisma" i forbindelsen med bønne og håndspålggelsen, og i 2. Tim. 1, 7 kan man læse, at Ånden er krafts, kærligheds og besindigheds ånd. Ud fra disse tekster laver Luther sin ordinations-teologi: Ordinationens væsen er meddelelsen af Helligånden, der udruster ordinanden til at varetage ordets offentlige tjeneste. Meddelelsen af Hel-

ligånden er en effektiv handling, som ikke er afhængig af personens beskaffenhed, men udruster ordinanden til at holde sig til den rene lære og være trofast i tjenesten. Helligåndens gave er en objektiv virkelighed, der ikke først og fremmest hører til personen, men til tjenesten, så at Helligånden virker, når tjenesten udøves på rette måde og efter Kristi indstiftelse. Som enhver anden nådegave må den modtages i tro, for at den kan virke.

Tanken, som ligger bag bønne og håndspålggelsen, er offertorietanken, fordi kun Gud kan udruste mennesker med Helligåndens gave. Menighedens funktion er da at overgive ordinanderne til Gud under bønne og håndspålggelsen, og Gud sender dem tilbage til menigheden som sine tjenere, der er udrustet med fuldmagt og myndighed til at varetage tjenesten. Det nugældende ritual indeholder ikke offertoriet som liturgisk led. Dog associeres offertorietanken i bønne under håndspålggelsen med ordene: "antage dig denne din tjener". I Kirkeritualet af 1685 var offertorietanken udformet i et liturgisk led. Der hed det: "Og såsom det var brugeligt i det gamle Testamente, at lægge hænderne paa det, som skulle helliges, og ofre for Herren, saa er det omsider bleven til en Apostoliske Skik i Guds Kirke at lægge Hænder paa dennem, som beskikkes og vies til det hellige Prædike-Embedet, efterdi vi dog vide, at vi dermed ofre dennem Gud til en hellig Tjeneste: hvorfor vi og nu i den hellige Trefoldigheds Navn med Bøn og Paakaldelse, samt Hændernis Paaleggelse ville opofre Gud den Allerhøjeste denne hans Tjener, som hand til sin hellige Tjeneste efter dit guddommelige Forsyn selv beskikket haver, at hand for Jesu Kristi Skyld selv vil danne og dueliggjøre hannem til dette hellige Guds Embede..." Offertorietanken er tillige udtrykt i Grundtvigs ordinationssalme, hvor det hedder: Modtag og disse af vor hånd, udrust dem med din sandheds Ånd. I øvrigt er der også grund til at gøre

opmærksom på, at bøn og håndspålggelse, hvor den end forekommer i NT, altid er en effektiv handling med et reelt indhold. Bøn og håndspålggelse uden reelt indhold kendes ikke, og derfor kan man ikke reducere ordinationen til at være menighedens forbønssakt, som visse kirkelige kredse gør. Ordinationen er en sakramental handling, som opfylder og viderefører Kristi befaling og sendelse med henblik på menighedens opbygning og verdens frelse.

APOSTOLISK EMBEDE

Prøver vi nu at konkretisere præstens tjeneste, sådan som ordinationsritualet forstår den, er præsten indehaver af det apostoliske prædikeembedet, der må begrundes i Kristi indstiftelse og befaling, som sker ved sendelsen af apostlene. Han er den, der varetager den offentlige evangelieforkyndelse og sakramentforvaltning. I disse funktioner fungerer han som hyrde for menigheden, som den, der vogter den og opbygger den som Kristi legeme. Hans myndighed eller fuldmagt hæver ham ikke over menigheden, men sætter ham på plads i menigheden som den, der tjener og leder menigheden.

Nu har vi forskellige faktorer, bl.a. en statisk opfattelse af kirken og en ensidig forkyndelse af syndernes forladdelse bevirket, at mange menigheder er blevet sløve og passive, og den manglende betoning af de enkelte menighedsmedlemmers ansvar for kirken liv og forpligtelser har ført til, at præsten er blevet den eneste handlende, og den, der i sit embede har fået indkorporeret alle menighedens funktioner, så at det i dag er en almindelig opfattelse at identificere kirken med præsten. I praksis er den lutherske kirke da ligeså embedscentreret som den katolske kirke. Det har da også ført til den overbevisning både indenfor den lutherske og den katolske kirke, at embedet er i krise på grund af præstens totalrolle.

Selv om man i den lutherske kirke

har talt meget om de troendes almindelige præstedømme, har man tilsyneladende ikke draget alle konsekvenserne af denne lære. Når Luther i 1520'erne betonedede det almindelige præstedømme overfor den katolske kirke, var det ikke hans hensigt at afskaffe kirkens embede. Dette embedes apostoliske oprindelse holder han fast ved og betoner på en måde, der svarer til den embedsforståelse, der er indeholdt i vort ordinationsritual. (Det være i parentes bemærket, at Luthers ordinationsformular fra 1535 indeholder de samme liturgiske led, som vort ordinationsritual med undtagelse af overdragelsesformlen og Efes. 4, 7-13). Embedet skulle i følge Luther i kraft af at have fået den offentlige forkyndelse betroet bevirke, at der skabtes et lægfolk, som i det daglige liv i omgangen med mennesker havde missionerende forpligtelser. I forbindelse med sin lære om det almindelige præstedømme taler han også om fraternitas christiana, som er udtryk for menighedens liv i det almindelige præstedømme, hvor den enkelte lever i fællesskab med hele menigheden og i samarbejde med hele menigheden. Broderskabstanken skal da tjene til, at alle indordner sig efter hinanden, for at alles tjeneste kan udøves bedst. I samarbejdet mellem menighed og præst finder både embedet og menigheden sin identitet, idet de gensidigt betinger hinanden og sammen udgør kirken som Kristi legeme.

Embedets krise opleves i dag både i den lutherske og den katolske kirke, og det har gjort de økumeniske samtaler påtrængende. 2. Vaticanerkoncil kan her siges at være springbrættet til, at disse drøftelser kan finde sted. Fra dette koncil stammer opfattelsen af kirken som Gudsfolk, der er et broderskab af troende, og som konstitueres ved Helligåndens nærvær. Opmærksomheden er nu fra katolsk side rettet imod trosmenigheden, mens talen om hierarkiet kommer i anden række. Forståelsen af kirken som Gudsfolk inde-

bærer en større accentuering af de troendes præstedømme. Gudsfolket, som er et sendt folk, viderefører i sin helhed Kristi sendelse i verden, og enhver døbt er delagtig i denne sendelse og gerning. Kirken opfattes som et karismatisk fællesskab (jvf. 1. Kor. 12) idet Helligånden frembringer alle former for tjenester, og på denne måde virkeliggør kirken sin tjeneste og sendelse.

Den nye forståelse af kirken, som man her er nået frem til, er i virkeligheden ikke ny, men kan siges at være en aktualisering af den menighedsstruktur, der findes i NT. På baggrund af intense studier har man fået den opfattelse, at kirken er en flexibel og dynamisk størrelse. I virkeligheden svarer denne forståelse til Luthers tale om det almindelige præstedømme, hvor alle i menigheden i kraft af dåbens præstevie har samme myndighed og indordner sig efter hinanden for at realisere den tjeneste, som man i dåben er blevet kaldet til.

PRÆSTENS FUNKTION

Spørgsmålet rejser sig da, hvilken rolle den ordnede tjener spiller. Når man betoner de troendes tjenester, har man brudt eller afskaffet præstens totalrolle. Til forståelse af præstens funktion spiller NT også en afgørende rolle, idet man knytter til ved episkopos og presbyteros begrebet. Karakteristisk for NT er, at det ikke bruger sakrale betegnelser til at betegne kirkens embede. (F. ex. anvendes ordet *hierēus* = præst ikke om dem, der har et embede i kirken, men om Kristus, den nye pagts ypperstepræst og om alle troende (*hierateuma*). Derimod er ordet *episkopos* kendt fra det daglige liv, og bruges om enhver, der har opsyns- eller tilsynsfunktion, og presbyteritelen, som stammer fra den jødiske tradition, betyder menighedsældste. Da disse tjenester i NT har samme funktion har man karakteriseret præstetjenesten ved ordet ledelsestjeneste. Spørger vi

da, hvad denne ledelsestjeneste går ud på, bliver svaret, at lederens (eller præstens) opgave er den offentlige evangelieforkyndelse og sakramentsforvaltning, og foruden disse funktioner kan man karakterisere lederens opgave ved ordet engagement. Dette engagement består i, at lederen er den inspirerende, koordinerende og integrerende faktor i menigheden. Lederen er derfor ikke den, der varetager alle menighedens funktioner, men han fører tilsyn med menighedens forskellige aktiviteter og giver disse ny inspiration og integrerer de forskellige grupper i kirkens helhed, som i gudstjenestens sammenhæng manifesterer sig som Kristi legeme – som en enhed, der dog i det daglige liv har mange forskellige funktioner som lemmer på legemet. Kirkens forkyndelse frigør her ikke blot mennesker fra synden, men gør dem tillige bevidste på deres missionserende forpligtelser i en sekulariseret verden, hvor kirken tilsyneladende kommer til at spille en mindre og mindre rolle.

Når jeg inddrager disse ting fra den nyere embedsteologi, er det for at vise, at den sande kirke består af præstens og menighedens tjenester. Det som ledelsesstrukturen giver udtryk for kan siges at være en aktualisering af embede og frie tjenester i NT og er tillige en aktualisering af den lutherske tale om det almindelige præstedømme og den offentlige prædiktetjeneste. Vort ordinationsritual passer godt ind i denne sammenhæng, idet præsten i følge dette ikke sidder inde med alle funktioner i menigheden, men hans opgave er koncentreret til den menighedsopbyggende funktion. Ordinationen giver ham fuldmagt til at være menighedsleder, være hyrde for hjorden. Hvis præster da ville forstå deres embede ud fra dette, ville der være en mulighed for at overvinde embedets krise, idet præsten ville blive fritaget for sin totalrolle.

Et ordinationsritual er naturligvis ikke guddommeligt, så at det ikke kan

ændres. Men vil man ændre det, bør det altid ske ud fra en besindelse på, hvad ordinationens *esse* (bønnen og håndspåleggelsen) er. Med ordinationens *esse* har man givet rammen for dens *bene esse* (den liturgiske indramning). Nu fastholder den lutherske tradition, at Gud er ordinationens egentlige subjekt, idet Gud handler kaldende, stedfortrædende ved menigheden, velsignende og sendende, stedfortrædende ved biskoppen. Man kunne derfor tænke sig at det mere eksplicit blev udtrykt i ritualet, at såvel kaldelsen som sendelsen er Guds gerning. Men så længe de aktuelle liturgiske bestræbelser kun går ud på at udvande embedsforståelsen, er der grund til at bevare det ritual, som vi har.

*

Litteratur:

- Biskoppernes Gudstjenesteordning p. 112-123.
- Danmarks og Norges Kirkeritual (v. Andreas Krogh 1855).
- Max W. Olsen: Den danske Kirkeordnantes af 1537.
- S. Borregaard: Danmarks Kirkeritual af 1685.

EN RIGTIG PRÆST

AF PASTOR FREDE MØLLER, VISSENBJERG

(Om præsten i forhold til Gud og menighed)

JEG har valgt at behandle dette emne på den måde, at jeg bruger to kilder som fundament: 1) En prædiken af G. A. Danell. 2) Christian Scriver's Sjæleskat, Bd. I. Ud fra disse to kilder vil jeg så sige noget om, hvordan en rigtig præst bør være. Det er klart, at det ikke bliver nogen fyldestgørende redegørelse, men blot nogle fingerpeg.

Jeg vil begynde med Danells lille bog, "En rigtig Præst", som er en prædiken til 4. søndag i Advent over

Luthers Ordinationsformular W. A. 38, 401-433.

J. Bugenhagen: Lübeckische Kirchenordnung. – 1531.

Common Prayer Book: The Ordering of Priests.

C. T. Engelstoft: Kirkeordinantsens Historie i Kirkehistoriske Samlinger 4.

H. Lieberg: Amt und Ordination bei Luther und Melancton.

W. Brunotte: Das geistliche Amt bei Luther.

R. Prenter: Embedets guddommelige indstiftelse og det almindelige præstedømme hos Luther.

R. Prenter: Kirkens Embede.

R. Prenter: Haushalter über Gottes Geheimnisse. Kirchliches Amt und Ordination aus lutherischer Sicht, i Der priesterliche Dienst V: Amt und Ordination in ökumenischer Sicht.

G. F. Moede: Amt und Ordination in der ökumenischen Diskussion, i Der priesterliche Dienst V. Amt und Ordination im Verständnis evangelischer Kirchen und ökumenischer Gespräche...

G. Rietschel: Lehrbuch der Liturgik, p. 836-861 (De tyske agender).

Joh. 3, 22-36. I denne bog fremsætter han fire teser: 1) En rigtig præst skal være kaldet af Gud. Det er det vigtigste i begrebet "rite vocatus", siger han. Det må være skrækkeligt at træde ind i præsteembedet uden at være kaldet til det af Gud, ligesom det må være svært at være kaldet af Gud til at være præst uden at adlyde kaldet. Hvordan kaldelsen sker, bestemmer Gud. Der kan ikke foreskrives nogen form. Chr. Scriver støtter ivrigt dette synspunkt, men tilføjer en

hel del. Jeg citerer: "Ingen Menighed og ingen, som heri forestaar en Menighed, skal kalde nogen til at være en Sjælehyrde, med mindre han fornemmer det guddommelige indvortes Kald hos ham. Mangen en kaldes til det hellige Prædikeembede, som var bedre skikket til at være Soldat, Købmand, Statsmand eller Jurist; de ere da ej heller meget tjenlige i saa højvigtig en Gjærning, de blive ofte Kirken til Skamplet og Bylder og bringe Forargelse og Hjertegræmmelse; de søge Penge og gode Dage og lade det gaa, som det gaar. Men jeg forstaar ved indvortes Kald en levende og virksom Tro paa den Herre Jesum, en brændende Kjærlighed til ham, en guddommelige Nidkjerhed for Hans Navns Ære, en hjertelig Forlængsel efter at faa hans Rige udbredt, en utrættelig og uførtroden Flid for at vinde Sjæle". (Citat slut). – Og hermed er vi så nået til det næste, som ifølge Danell bør karakterisere en præst. Nemlig: En rigtig præst elsker Jesus mere end sig selv. Sådant var Johannes Døberen. Han glædede sig over, at Jesus voksede, medens han selv aftog i storhed. Christian Scriver siger herom: "Af Christo Jesu, som formædelst Troen bor i Hjertet, maa alle Tanker, som en retskaffen Prædiker har, flyde; Grenene maa fra dette Vintre modtage hans Blods og Aands Saft, paa det de kunne bære søde og velsmagende Frugter. Det er koldt og gammelt Tøj, alt hvad der ikke smager af den Herres Jesu Kjærlighed; det har ingen Eftertryk, hvad der ikke tales og handles i Hans Kraft." – Det næste, der kræves af præsten, er: En rigtig præst adlyder Gud mere end mennesker. Jesus gjorde ikke sine disciple til herrer, selvom han udførte discipeltjeneste for dem, og på samme måde er det ikke menigheden eller menighedsrådet, som er præstens højeste herre. Nej, præstens højeste herre er Kristus. Johannes Døberen var ikke i tvivl, da han befandt sig i konflikten mellem Guds vilje og menneskers ønsker. Han

satte Herodes på plads, og det blev hans skæbne. På samme måde kan præsten komme i en konfliktsituation, hvor han omend ikke just mister livet, så dog måske populariteten el.l. – Det sidste, Danell siger, er: En rigtig præsts største glæde er at føre mennesker til Jesus. Præsten skal ikke samle mennesker omkring sin egen person, nej, han skal ligesom Johannes vise mennesker hen til Jesus: "Se det Guds lam, som bærer verdens synder". Kærligheden til Jesus medfører en kærlighed til mennesker, og dersom man virkelig elsker menneskene og altså vil deres bedste, så ved man ikke noget større end at føre dem til Jesus. Det skal være præstens største glæde, siger Danell.

Såvidt Danell, og vi går så over til Scrivers Sjæleskat, hvor man kan læse en masse om, hvordan en rigtig præst skal være. – Vi har nævnt allerede, at han skal være kaldet af Gud og elske Jesus. Videre siger så Scriver, at præsten må være fyldt af Helligånden. Jeg citerer: "Præsten maa være fuld af Herrens Aand og Kraft, fuld af Ret og Styrke, at han tør give Jacob hans Overtrædelse tilkjende, og Israel hans Synd; hans Ord og Prædiken maa ikke bestaa i menneskelig Visdoms fornuftige Tale, men i Aandens og Kraftens Bevisning. Han maa i Forvejen hos sig selv og i sit Hjerte være overbevist om den evangeliske Sandhed, paa det han med stor Vished og Frimodighed kan prædike den for Andre. Han maa have indvortes Erfaring og i sit Hjerte have fornummen Ordets Kraft og Sødhed, at han kan sige: Vi have ikke annammet Verdens Aand, men den Aand, som er af Gud, at vi kunne vide, hvad os er givet af Gud. (1. Kor. 2, 10). Hjertet maa være fuldt, førend Munden løber over". "Hr. Lutherus klager over, at nogle Folk, naar de knap have læst et Par Kapitler af Bibelen og hørt nogle Prædikener, strax ville være Mestere i Skriften og ile med stor Forrastelse til det hellige Prædike-embede,

de, hvilke dog ikke ere prøvede ved nogen Anfægtelse og Trængsel og ej heller have lært at frygte Gud, ikke heller fundet nogen Smag af Guds Naade. Saa-danne Folk, siger han, fordi de ere uden Aand, lære, hvad der behager dem selv og den menige Almue. Hermed samstemmer D. Staupitz, naar han siger: Du finder endog den Dag i Dag, at ofte de, som allermost have Kristus paa Tungen, have ham sjældent i Hjertet, hvoraf da følger, at de give ham til andre, som de selv have ham, nemlig: paa Tungen og ikke i Hjertet, de lære at tale meget om ham, men lidet at elske ham". (Citat slut).

Dernæst siger Scriver: For at præsten "kan være fuld af Aand og Kraft og med Fynd og Frugt frembære den saliggørende Lærdom, er det nødvendigt, at han søger dette hos Gud selv, dels i Ordets idelige Betragtning, som er den Kilde, af hvilken han maa fylde sit Hjerte, naar han vil vande Guds Planter; dels ogsaa ved ivrig og andægtig Bøn". Han siger videre: "Prædikanternes Hjerte maa være som en Svamp, som naar den naar Vandet, suger det meget begjærlig i sig, derefter, naar den trykkes ud, giver det igjen rigeligt fra sig; de maa fylde deres Hjerter af Guds Ord med Aand, Kraft og Trøst, og derefter i Jesu Christi tvingende Kjærlighed udøse det igjen i Tilhørernes Hjerter". – Og om bønner siger han, at den må ikke glemmes, fordi man ikke med egen kraft kan klare sig mod Djævelens underfundighed og magt, og uden Guds hjælp og nåde formår præsten intet. Bønnen går forud for studier og prædiken, for, som Scriver siger, "den kan aldrig prædike eller udrette noget Godt, som ikke først har bedet paa det flittigste. Bønnen kan med Rette kaldes Nøglen til Himmelen, Skriften og Menneskenes Hjerter". Og den, som vil vandre ad denne vej, han må nødvendigvis elske ensomhed og stilhed, siger Scriver. Præsten "maa undslaa sig for verdslige Sysler, som kun sigte til Forfængelighed". Jeg

citerer igen: "En retskaffen Ordets Tjener, som ved, hvad hans Embede har at betyde, har ikke Tid til at gaa meget til Gæstebud, at fornøje sig med lystige Selskaber eller at bebyrde sig med andre jordiske Ting". Scriver mener ikke, at det direkte er forbudt, men, siger han, "man maa ikke gjøre et Haandværk deraf". – "Andagten og det hellige Forsæt og Iver mister sin Kraft, naar nogen altfor ofte længes efter verdslig Glæde og Selskab".

Med hensyn til prædiken siger Scriver, at "ingen Prædikener trænge mere igjennem end de, som handle om Jesu Christi Person, Embede, Fortjeneste, Kjærlighed og Efterfølgelse. Der er intet, som snarere kan bevæge og blødgøre Hjerterne end Guds Søns varme Blod, naar det ved evangeliske ivrige Prædikener udøses over dem. Al anden Tiltale, Forholdelsen af Dommen, Helvede eller deslige, kan nok angribe Hjertet og ryse det, men derimod trænger Jesu Christi Kjærlighed og hans dyrebare Blod dybt ind og bringer Aand og Liv og en fuldkommen Forandring med sig".

Dernæst siger Scriver, at det er meget nødvendigt, "at en Præst agter baade de Sjæle, som han har under sin Pleje, og sit Embede, at være af en uforlignelig Værdi og Vigtighed". Scriver siger: "Man omgaas jo varligere med Perler og Ædelstene, som ere i høj Værdi, end med ringe og slette Glasknapper og Koraller; men hvad er dyrebare end det, som Guds Søn har forhvervet og kjøbt med sit eget Blod? og hvad kræver mere Flid, end Tilsynet hermed?" Præstens bøn må være: "Ak, min Gud! lad dog ingen af disse Sjæle fortabes!" – Præsten bør "beflitte sig paa et helligt Levnet og en ustraaffelig Omgængelse". Han skal være et godt eksempel for sine sognebørn. Det skal kunne kendes på hans gerninger, at han er præst. "Hos en Præst

bør ej alene være en raabende og lærende Tunge, men ogsaa en hellig Vandel, som er prydet med allehaande Troens Frugter". Er dette ikke tilfældet, da er han en hindring for Guds ords fremgang. "Den bedste Mad er ikke behagelig, men forarsager en Væmmelse, naar den frembæres i et skiddent Kar; hvo ville ikke væmmes ved den Drik, som bydes ham i et Kar, hvilket han kort tilforn har set være blevet brugt til at øse med i en Mødding-Pøl?" siger Scriver. -

Endelig siger Scriver, at præsten må ikke tro, at han er færdig, blot fordi han har prædikeret. Nej, tilbage er der tilsynet. "Gud vil have Vægtene, som aldrig skulle tie hverken Dag eller Nat. Naar de tie i Kirken, da maa de udenfor holde ved med at bede, formane og advare". Han må kende sine sogneborn godt, så at han kan styrke de skrøbelige, trøste de bedrøvede, formane de ugudelige og påminde de uskikkelige. - Hvorfor nu alt dette? Fordi, som der blev sagt i begyndelsen: Præsten er kaldet af Gud, og dermed følger, at han ogsaa skal stå til ansvar overfor Gud. I Hebr. 13, 7 står der: "Kom jeres vejledere i hu, som har forkyndt jer Guds ord". Og i v. 17: "Lyd jeres vejledere og ret jer efter dem; thi de våger over jeres sjæle som de, der engang skal gøre regnskab". Dette møder vi ogsaa i Ez. 3, 17ff: "Menneskesøn! Jeg sætter dig til vægter for Israels hus; hører du et ord af min mund, skal du advare dem fra mig...." (læs v. 17-21). - Dette er altså ramme alvor, og derfor siger Scriver: "O et tungt Embede! O en Om-sorg, som overgaar menneskelige

Kræfter! Ethvert Menneske har nok at gjøre med sin egen Sjæl, som alle de erfare, som ere fulde af Alvor og Omhu for deres Salighed. En retskaffen Christen har i sin Levetid fuldt nok at gjøre med sit eget Hjerte, fordi det behøver stedsevarende Tilsyn, stedsevarende Tvang, Afholdenhed og Forbedring, og en Præst skal vaage, bede, sørge og gjøre Regnskab for saa mange Sjæle. Sandelig, ofte naar jeg overvejer dette rettelig hos mig selv, da gyser, bæver og skjælver min Sjæl, Angestens Sved bryder ud paa mig, og jeg ønsker mange Gange, at jeg aldrig var bleven Præst". (S. 30). - Jeg synes, vi skal slutte med denne tone. I den bog, der udkom i anledning af Chr. Bartholdys 80 års fødselsdag, omtaler pastor Th. Willer, at Bartholdy ved sin afrejse fra Sebbær-Ajstrup sagde følgende til ham: "Nu ved jeg ikke af, at der er et voksent menneske i Sebbær eller Ajstrup, som jeg ikke har talt personligt med om dets forhold til Guds rige". - Sådan er en rigtig præst.

*

Kilder:

- 1) G. A. Danell: En riktig Präst. (Bok-förlaget Pro Veritate, Box 16032, 750 16 Uppsala 16). Trykt 1971, 13 sider.
- 2) Magister Christian Scrivers Sjæle-Skat, paany gennemset og udgivet af Vilh. Beck. (N. B. Kousgaards Forlag, Kbh. 1892).
- 3) En bog om Christian Bartholdy, 80 år. (Redigeret af Johannes Magelund, Lohses Forlag, Kbh. 1969). Side 27.

KVINDELIGE PRÆSTER

I Kristeligt Dagblad forekom på ledersiden den 9. april i år følgende bemærkning: "Vi er forhåbentlig kommet over debatten om de kvindelige præster nu. Udenfor sekteriske kredse er der ingen, der længe-re anfægter kvinders ret til at søge embede i folkekirken".

Vi takker for den tildelte ære og kvitterer med nedenstående artikel af en, som ogsaa hører til blandt "de sekteriske" der tilsammen går under betegnelsen Den hellige, almindelige (katholske) Kirke og som verden hader. Red.

SPØRGSMÅLET om præstevielse af kvinder har aldrig været på tale blandt ortodokse eller romersk-katolske kristne før i den allerse-neste tid. Den debat, som påny er opstået om dette spørgsmål, og som har fået ny kraft af den formodede fremtidige præstevielse af kvinder i den anglikanske kirke, har frembragt adskillige skrivelser hovedsageligt af følelses-ladet og overfladisk art.

Jeg skal visselig ikke forsøge at behandle alle de argumenter for eller imod kvinders præstevielse, som er fremkommet i de mere seriøse tids-skrifter, men jeg skal simpelthen forsøge at pege på de væsentlige og grund-læggende ortodokse synspunkter, som forklarer den ortodokse kirkes negative reaktion på tanken om at vie kvin-der til det sakramentale præsteembede.

Disse synspunkter kan sammenfat-tes som følger:

1) Skriften og traditionen har enstem-migt vidnesbyrd om at Kristus, apost-lene og den tidlige kirkes hyrder, lige-som deres biskoppelige og præstelige efterfølgere gennem tiderne har været mænd og ikke kvinder. De der gør sig til talsmænd for præstevielse af kvin-

der er udmærket klar over dette. De hævder imidlertid, at dette skyldes "hi-storiske betingelser" og ikke har noget med den kristne tros indhold at gøre. Hvad de overser er, at spørgsmålet om kvinders præstevielse indbefatter skriften og traditionen, ikke blot som autoriteter for det kristne fællesskab, men ogsaa som en prøvesten for hvorle-des de hændelser, som disse auto-riteter vidner om, skal bestemme kir-kens liv i dag. Kristi menneskevordel-se, død og opstandelse og Helligåndens komme på den første pinsedag førte til oprettelsen af en kirke, hvis forkyndel-se og sakramentale embede blev båret oppe af mænd og ikke af kvinder. Vil vi tilhøre denne kirke? Den kendsger-ning at de fleste hedenske religioner på Kristi tid havde præstinder såvel som præster, viser at et mandligt præ-steembede var et tegn på en specifik bibelsk, d. v. s. jødisk og kristen iden-titet i oldkirken. I dag gør kirken krav på at være "apostolisk". Dette betyder, at dens tro bygger på vidnesbyrd fra dem som har set Kristus, at dens em-be er Kristi embede og at den be-stemmes af Kristi enestående, uigen-tagelige handling, som en gang for alle blev fuldbyrdet i Kristus (jfr. Hebr. 6, 4; 8, 28; 1. Pet. 3, 18ff). Ingen ny åbenbaring kan fuldbyrde eller er-statte det Kristus gjorde "i tidens fyl-de" (Gal. 4, 4). Kristi evangelium kan ikke skrives om, eftersom "tidens fyl-de" indtraf dengang og ikke ved nogen som helst anden lejlighed. I en vis for-stand må alle kristne blive Kristi sam-tidige. Derfor er selve "de historiske betingelser" som kendetegner Kristi evangelium i en vis forstand normdan-nende for os. Det 20. årh. er ingen ab-solut norm, det er derimod den aposto-liske tid.

*

2) Den kristne tro sådan som den for-kyndes af kirken indebærer ikke nogen fornægtelse af naturen, men tværtimod

dens frelse. "Den nye skabelse" trækker ikke på "den gamle", men fornyer og oplyser den. Dette hævdes meget eftertrykkeligt og troværdigt i den omhyggeligt udformede ortodokse udtalelse ved en ortodoks-anglikansk sammenkomst, som blev holdt i 1974:

"Gud skabte mennesket som mand og kvinde, hvorved Han grundlagde en adskillelse i funktioner og gaver, disse funktioner og gaver fuldkommengør hinanden, men de kan ikke alle bytte plads.... De kristne har al mulig grund til at modsætte sig den herskende tendens til at sammenblande mænds og kvinders funktioner og roller, en sammenblanding der fører til en umenneskeliggørelse af livet".

*

3) Den "appel til naturen", der ligger i ovennævnte argument kan måske fortolkes som et forsvar for et "mandsdomineret samfund", hvis man ikke samtidig indser den uundgåeligt centrale rolle, som kvinden spiller i overensstemmelse med hvad frelseshistorien har åbenbaret, en rolle som den ortodokse kirke betegner med særligt eftertryk i sin teologi og liturgi: - de som først blev vidner til opstandelsen, var kvinder (Matt. 28, 1-55, Johs. 20, 1), - den ortodokse kirke ærer visse kvinder med den særlige benævnelse "lige med apostlene" (som f. eks. Hl. Maria Magdalene, Hl. Tekla, Hl. Nina af Georgien, Hl. Olga m. fl.) - samt, naturligvis, Guds Moder Maria, der bekendes som "den nye Eva", som på hele menneskehedens vegne bøjede sig for Guds vilje således som englen bebødte og således blev det menneske, som stod Gud nærmest og derfor æres i den ortodokse liturgi som "æret højere end keruber og uendeligt mere æret end serafim".

Jeg nærer faktisk ingen tvivl om, at den protestantiske afvisning af Maria-tilbedelsen og dens forskellige følger (som f. eks. den virkeligt "mandsdominerede" protestantiske gudstjeneste, som er berøvet al følelse, poesi og intuitiv fornemmelse af mysteriet)

er een af de psykologiske årsager til den nye institutionelle feminisme opståen. Men selv denne psykologiske side af sagen kan have dybere teologiske rødder. Kirkens sakramentale embede er centreret omkring Kristus: biskoppen eller præsten, som forretter Eukaristien, gør det samme som Kristus gjorde, og er i denne egenskab Kirkens brudgom og "Faderens billede" i overensstemmelse med hvad den Hl. Ignatius af Antiokia skrev omkring år 100. Denne funktion som Fader og Brudgom kan kun udfyldes af en mand. Kirkens liv er langt fra begrænset til dette embede. Kirken er til, fordi en kvinde, Jomfru Maria, i begyndelsen sagde ja til Gud og derved modtog Helligånden. Senere nedsønkede Helligånden sig over hele kirken, ikke kun over apostlene og deres efterkommere og lagde grunden til en mængde former for tjeneste, deriblandt den profetiske, som kvinderne altid tog del i. Således f. eks. også klostervæsenet og den profetiske tjeneste i den ortodokse kirkes historie frem til vor tid, tilligemed andre kaldelser, især indenfor socialvæsenets og undervisningens område - alle disse tjenester gør, at kirken i sandhed er Kirke, og de varetages bedre af kvinder end af mænd, fordi de kræver intuitive egenskaber, som er nært forbundne med kvindelighed og moderskab.

I nutidig ortodoks teologi findes en endnu uudviklet tendens til i Helligånden at udskille den guddommelige grundvold for urbilledet af den menneskelige personligheds kvindelige aspekt. Hvis denne tendens, som er stærkt bibelsk grundet ("Og Ånden og bruden siger: Kom!" Åbenb. 22, 17), udvikles i den rigtige retning, vil den sikkert hjælpe os til at forstå, hvorledes Sønnens og Åndens adskilte roller i genløsningen afspejles i mandens og kvindens uadskillelige, men alligevel forskellige funktioner i kirkens liv. På den anden side skulle det også vise, at hvis man blindt akcepterer den tanke, at mænds og kvinders funktioner uden

videre kan byttes om, indebærer det en fornægtelse af Guds billede i menneskeheden og en tragisk indrømmelse af en rent sekulariseret og umenneskelig menneskeopfattelse.

*

4) De fleste ortodokse iagttagere af den nuværende bevægelse for kvindelige præster indenfor den anglikanske kirke kan ikke undgå at se den som en typisk vesterlandsk og middelalderlig form for klerikalisme. Det indviede embede opfattes alene som et "privilegium" der fratages kvinderne. Men hvorledes forholder det sig da med denne indvielses ubeskrivelige åndelige vanskelighed? Den Hl. Johannes Chrysostomos og i nyere tid Johannes af Kronstadt (som selv var sognepræst) har sagt at der vil blive forholdsvis flere præster end lægmænd i helvede! Man spørger da sig selv, om det ikke snarere er kvindens privilegium, at hun forskånes for en kaldelse, som Gud kalder mennesker til i selvhengivelsens mysterium, og som så mange tager på sig uden at tænke på, hvad den indebærer! Uden tvivl er det den samme slags klerikalisme, som fører til åbenlys fejltolkning af Skriftens vidnesbyrd, som når man f. eks. tror at den Hl. Paulus i sin udtalelse om, at i Kristus "er ikke mand og kvinde" skulle hentyde til arten af tjeneste og tilin-

tetgøre skabelsesordenen og ikke at han ganske enkelt bekræftede, at Guds rige (som det allerede er slået fast i kirken) i lige måde er åbent for alle. I Guds rige bliver der så vist ingen kønsdiskriminering, men der bliver heller ingen biskopper, præster eller diakoner.

*

5) Ud fra et kirkehistorisk synspunkt kan man til slut undre sig over, at den anglikanske kirke, som i særlig høj grad betoner sin "katolicitet" d. v. s. sin enhed med apostlene og fædrene og sin erkendelse af Traditionen, således som den tidligere blev hævdet og hævdes den dag i dag af de økumeniske kirkesamfund og den universelle Kirke, kan træffe en så betydningsfuld afgørelse på grundlag af et flertal på et kirkesamfund. Er dette ikke et åbenlyst udtryk for partivæsen og separatisme?

Til slut må det indskræpes, at mænd og kvinder i lige måde deler alle troendes "kongelige præsteskab" (1. Pet. 2, 9) og Kirken bør altid sørge for at kvinderne til fulde er med i de funktioner, som denne værdighed indebærer.

Oversættelse v/Birte Christensen af Kvinnliga Präster? en artikel i Ortodox Tidning, oktober 1975 skrevet af Fader John Meyendorff.

EVANGELISK 2 - KATHOLISK 2

AF PASTOR HANS OLAV OKKELS, HYGUM

DE to ord - evangelisk og katolsk - bliver ofte brugt til at angive to kirketyper. Man bruger udtrykket katolske kirker om kirkesamfund, der er fælles om at lægge megen vægt på liturgi, sakramenter, embede og kirkeinstitution, mens evangelisk ofte bruges som samlebetegnelse for kirker, som lægger mindre vægt på disse ting, men som

til gengæld lægger megen vægt på den enkeltes personlige gudsforhold og Skriften alene (i det mindste som et nej til tradition og embede). Så kan man karakterisere De østlige Kirker, Romerkirken, Den anglikanske Kirke, De gammelkatholske m. fl. kirker som katolske, mens de Reformerte, Baptisterne, Methodisterne, Kvækerne m. fl. regnes for evangeliske kirker. Til

den sidstnævnte gruppe regnes oftest også – om end med en vis tøven – de lutherske kirker.

Der er ingen tvivl om, at disse tybestemmelser kan anvendes i mange tilfælde. Imidlertid vil jeg forsøge at opløse begge disse begreber, og så vil man måske finde, at der forekommer en evangelisme og en catholicisme, som ikke lader sig positivt forene på ortodox grund, men nok i frafald, mens den hellige apostolske kirke vil være kendetegnet ved at være sand katolsk og sand evangelisk (apostolsk).

Den lutherske reformation adskiller sig fra den zwingliansk-calvinske revolution ikke blot ved at være en anden konfession, men også ved at være mere konfessionel. Luther og Zwingli erkendte begge uoverensstemmelsen i nadverlæren. Men Zwingli ville etablere kirkeligt fællesskab trods denne uoverensstemmelse, mens Luther afviste kirkefællesskab, så længe communio in sacris – fællesskab om de hellige ting – ikke var opnået. Man vil også kunne iagttage forskellig holdning til traditionen og den hidtidige kirke. Og bag ved disse to forskellige holdninger til kirkefællesskab og i kirkesyn ligger der også et forskelligt syn på sakramenterne og i det hele taget på nådemidlerne. – Zwingli regnede med Helligåndens umiddelbare virke, mens Luther regnede med Helligåndens middelbare virke i nådemidlerne (Ordet og Sakramenterne). Og just derfor må Luther også hævde, at der må være eenhed om Ordets forkyndelse og Sakramenternes forvaltning, for at man kan tale om kirkeligt fællesskab. For Zwingli er Kirken ikke en åndelig realitet, men en menneskelig organisation af dem, der uden om Kirken og Nådemidlerne ved Helligåndens direkte virke er kommet til tro. Typisk for denne sidste anti-katholske og ulutherske evangelisme er følgende citat fra George Verver: "Kom! Lev! Dø!": "Vi har ikke forbindelse med en organisation, men med den levende Gud. Når vi ydmyges ved korset, erfarer vi realite-

ten i hans kraft, i hans væld og i hans opstandelse". – En sådan evangelisme er ikke blot u-katolsk og u-luthersk, den er heller ikke evangelisk, fordi den tager forargelse af Jesu ringe skikkelse. Som jøderne sagde: Gud ja, men Jesus nej, fordi de ikke kunne tro, at Gud mødte dem i Marias Søn, således kan en vis evangelisme heller ikke tro, at Gud møder os i kirken og nådemidlerne, og at vi netop der er ved korsets fod.

En sådan – principiel kirkeløs – evangelisme kan naturligvis kun have et pragmatisk syn på kirke og kirkeadskillelse. Det kan for sådanne kristne være klogt eller uklogt – måske gavnligt eller farligt – at forblive i en kirke eller at bryde med en kirke, men aldrig syndigt, eftersom man ikke tror på kirken, og eftersom man har nedskrevet nådemidlerne til et minimum. Just fordi man i sit hjertes tro er så helt ukirkelig, kan man – af taktiske grunde – forblive i en gammel, stor kirkeorganisation, idet man sætter sin lid til infiltrationen og ikke til bekendelsen.

Omvendt var det alvor for Luther – både at bryde og at etablere kirkefællesskab. At bryde med en kirke, som forkyndte Ordet rent og forvaltede sakramenterne ret efter Kristi indstiftelse, f. ex. fordi man ville skille sig ud fra mindre levende menighedsmedlemmer, anså Luther for en synd. Hvis man begyndte at forkynde Ordet offentligt og forvalte sakramenterne uden ydre kald under påberåbelse af indre kald, var man efter Luthers opfattelse en sværmer. Luther ville – som Bo Giertz i "Stengrunden" – anbefale en menighed at bruge en åndelig død og vantro præst, så længe han forkyndte Ordet rent og forvaltede sakramenterne ret. Kirken er ikke usynlig for Luther – så lidt som Døb og Nadver er det. Og nådemidlerne er virkelig Den Helligåndens instrumenter.

På den anden side ville Luther og reformatorerne ikke føle sig forpligtet af en kirke eller et embede, med hvil-

ket man ikke har den ifølge Conf. Aug. VII nødvendige enhed om Ordets forkyndelse og Sakramenternes forvaltning. Opretholdelse af kirkefællesskab uden denne enhed er syndigt. I Apologien til art. 7 hedder det således i afsnit 48: "Impii doctores deserendi sunt, quia hi jam non funguntur persona Christi, sed sunt antichristi. Et Christus ait: Cavete a pseudopropheta. Et ait Paulus: Si quis aliud evangelium evangelizaverit, anathema sit". Her er vi ved det evangeliske drag, at reformatorerne hævder, at vi ikke i Den nye Pagts tid skal trække under et embede eller en kirkeorganisation, som ikke forkynder Ordet rent og forvalter sakramenterne ret.

Den her skitserede evangelisk-katholske ortodoxi blev dog ikke opretholdt, eftersom de lutherske statskirker udviklede sig i de senere århundreder. Men vi konkluderer, at evangelisk i luthersk forstand er ganske anderledes bekendelsestro og sakramental og kirkelig, end den protestantiske evangelisme af reformert oprindelse er.

Men tolkes begrebet evangelisk på to meget forskellige måder inden for de evangeliske kirker, vil vi se, at det samme er tilfældet med begrebet katolsk inden for de katolske kirker.

Svarende til en kirkeløs, konfessionsløs og usakramental evangelisme har man en kirkefundamentalisme uden læresubstans. Mest rendyrket møder vi vel denne tendens i den liberal-katholske kirke, der har embeder, ritualer og successio apostolica, men som ikke læremæssigt følger sig forpligtet – f. ex. ikke engang af Nicaenum. I modsætning hertil fastholder både Østkirken, Romerkirken og andre et større eller mindre læreindhold og troskab mod Skrift og Bekendelse. Således nævner fader Gunnar Rosendal da også i sin bog "Kyrklig Förnyelse" fire komponenter i det katolske fornyelsesprogram, nemlig 1) Det bekendelses-troga draget (inklusive de lutherske bekendelser), 2) Det sakramental-

draget, 3) Det hierarkiske draget og 4) Det liturgiske draget.

Hvis en katolsk kirke accepterer et hierarki, som ikke bevarer bekendelsestroskaben, så er den uevangelisk og i virkeligheden ukatolsk. Og man kan ikke, som der er tendenser til det i Anglicanismen, indskrænke bekendelsestroskaben til at omfatte, hvad de første fem århundreders udelte kirke lærte. Det kan man ikke, alene af den grund, at talen om de første fem århundreders udelte kirke ikke er rigtig. Allerede i aposteltiden måtte den rettroende kirke i kampen for at bevare bekendelsen udskille (sig fra) vranglærende kristne.

I vor økumeniskprægede tidsalder er imidlertid meget liberal-katolsk tankegods trængt ind i anglikanismen, f. ex. ved dannelsen af den syndiske kirke, således at en minimalbekendelse og lidt fælles liturgi under fælles organisation holdes sammen i et kirkefællesskab, hvor kunsten mest består i at lade modsætningerne forblive latente.

Nu mener jeg, at der er en hellig enhed mellem ægte evangelisk og ægte katolsk, fordi apostolsk lære og apostolsk ordning begge er fra Kristus ved Helligånden.

Desværre er der også en uhellig alliance mellem en falsk uevangelisk og ukonfessionel catholicisme og en kirkeløs ukonfessionel evangelisme. Denne uhellige alliance er næsten ved at blive den danske folkekirkens existensgrundlag. I det folkekirkelige institutionsfællesskab rummes både evangelisk-luthersk bekendelse og en direkte undsigelse af Bekendelsen. På samme måde kan sakramenterne både forvaltes ret og problematisk. Apostolsk ordning for embedet kan ikke siges at være det, der præger Folkekirken. Det alvorlige er at hverken det sandt katolske eller det sandt evangeliske kan siges at være fællesnævner i Folkekirken. Det folkekirkelige fællesskab konstitueres øjensynligt ikke længere af det, som i følge Conf. Aug. VII er nød-

vendigt for Kirkens sande enhed. Er den ikke snarere blevet et ceremonifællesskab?

Desværre er hverken højkirkelige eller evangeliske kredse i Danmark særligt konfessionelle. Dette har – så vidt jeg kan skønne – fire historiske årsager:

1) Dansk kirkeliv har i alle afskygninger været under stærk herrnhutisk indflydelse, hvilket er dokumenteret i begge de to store vækkelsers historie. Den herrnhutiske hjertelig religion var over-konfessionel, akonfessionel. I kraft heraf kunne man infiltrere i såvel lutherske som reformerte kirker og fremme en "liv – ikke lære"-indstilling. Foruden positiv indflydelse for menighedernes liv har Herrnhutismen på den måde bidraget til at gøre de vakte mindre lærebevidste.

2) Den grundtvigske minimalbenedelsestroskab og uvilje mod det reformatoriske skriftprincip har været med til at gøre dansk højkirkelighed mindre konfessionel end svensk højkirkelighed. Man ser med grundtvigianerne mere hen til den mundtlige tradition.

3) Der har været en ret stærk katolsk-apostolsk indflydelse i Danmark. Med al veneration for denne kirkes kald til kirkelig enhed i bod, har også denne indflydelse bidraget til, at de lutherske bekendelsesskrifter ikke spiller nogen stor rolle i menighederne.

4) Til forskel fra Sverige og Norge er der ingen stærk Lutherdom. Den danske Pietisme har ikke været særlig lærebevidst, ligesom mange føler, at kampen for at fastholde apostolsk ordning er livet uvedkommende, er noget "ydre". Derfor er danske pietister ofte et let offer for liberal-theologien, når denne blot er tilstrækkelig fromladen.

Mens Bibelen klart taler om, at Jesus har stiftet en kirke – et Gudsfolk, Kristi Legeme – anser mange evangeliske kirker for noget "ydre", der ikke vedrører troen, da man helst skal have en personlig (uformidlet) tro. –

Man skal være "ved korsets fod hos Jesus", men forbinder ikke dette med et forhold til kirke og sakramenter, fordi man ikke fatter evangeliets forkyndelse af inkarnationen – som forudsætning for det liturgiske og sakramentale drag i Højkirkeligheden.

Den uhellige alliance mellem u-katolsk og u-evangelisk lammer Jesu Kristi Kirke. Ud fra vidt forskellige resultater kommer man til samme resultat.

Ser vi på problemerne omkring Dåb og oplæring (Dåbspraxis), står vi i den situation, der bragte biskop Ordas i fængsel – nemlig statsmagtens sekularisering af skolevæsenet.

Evangelismen i Danmark har frivilligt opgivet det, som Ordas i Ungarn ofrede frihed og embede for, fordi evangelismen mangler embedssyn. Man lod skolen glide ud af det kirkelige embedes kontrol. Når bare den var luthersk ville man ikke slås for, hvad man kaldte præsternes magt, men hvad der var deres hyrdeomsorg. Det var jo noget "ydre", som ikke har med troen at gøre, om præst og provst og biskop havde med skolestyret at gøre, mente man. – Og det var desværre også noget ydre mange gange, fordi man tolererede præster, som ikke holdt fast ved apostlenes lære.

I dag lader man så skolens og religionsundervisningens formålsparagraf ophæve uden vrøvl. Den blev jo alligevel ikke håndhævet. Der var jo ikke noget embede til at håndhæve den. Fra evangelisk standpunkt gør det ikke så meget, da man bare skal have bedre "tilbud". (Fra Pietismens tid har man søgt fejlen hos sig selv, og dermed undgået mangan en nødvendig konflikt). At vi så i dag står uden nogen egentlig dåbsundervisning, tager man ikke så nøje, da man efterhånden ikke regner dåben for andet end en forkyndelse med den baptistiske barnevelsignelse. Biskop H. Christiansens udtalelse for nylig og Biskop Dons Christensens forslag om at ophæve tilspørgselen synes at være udtryk for, at Dåbens pagtska-

rakter afsvækkes.

Omvendt kan man også ud fra en meget uevangelisk, sakramentalistisk indstilling lege med i den samme afkristningsproces, idet man ringeagter oplæringens betydning, når bare dåben har fundet sted. Denne holdning er dog ikke så udbredt.

Ser vi på den læremæssige forvirring i Folkekirken, så kan også begge parter acceptere den. Evangelismen anfægtes ikke, når bare den frit kan arbejde uden om embedet. Højkirkelige kan have en tilbøjelighed til at acceptere kætterske præster for deres embedes skyld.

I ordinationssagen ser vi, hvorledes mange evangeliske slet ikke kan tænke sig at Gud kan have åbenbaret noget om embedet. Andre kender Bibelen så godt, at de er klare over, at Gud har gjort det, men de har en ecclesiolatankegang som gør dem fri for alle anfægtelser. Man overser, at præst og menighed, biskop og stift er hinandens medansvarlige, jfr. 2. Joh. 10's advarsel mod at modtage og hilse en vranglærer – v. 11: "thi den, som byder ham velkommen, gør sig medansvarlig i hans onde gerninger". Uden selv at være liberal-katolsk opretholder man kirkefællesskabet på liberal-katolske vilkår.

En katolsk og evangelisk kirke vil kendetegnes ved at være i overensstemmelse med Conf. Aug. art. VII, så "basunen giver tydelig lyd". Den vil være tro imod Bibelen og Bekendelsen og altså fastholde apostolsk ordning og lære, og den vil ikke lade sig tvinge til at tolerere frafald fra det ene for at bevare det andet.

I vor økumeniske tid kan der være grund til at advare imod den synkretistiske fare: at man forener sig uden at være trosenige. Når vi synger: "Nu bede vi den Helligånd at sammenknytte os med Troens bånd", må vi ikke glemme, at vi ikke beder om enhed som sådan, men i "troens bånd". Ligeledes kan det være nødvendigt at minde om, at Jesu ypperstepræstelige bøn, Joh. 17, ikke er en bøn til os om at etablere en enhed uden om apostlene – men en bøn til Faderen om gennem sin nærhed at forene dem, der ved apostlenes ord er kommet til tro – og som holder fast ved Guds Ord.

Det er et ægte katolsk anliggende at stole mere på Guds gerninger end på menneskers tro – stole på en ret dåb, så man ikke gendøber – stole på ordinationen, så man ikke re-ordinerer o. s. v. Men det betyder ikke, at man uden communio in sacris må opretholde kirkeligt fællesskab.

SKRIFTEMÅLET

HVORDAN FÅR JEG MOD TIL AT BRUGE DET ?

AF PASTOR POUL EXNER, ALBERTSLUND

FLERE af os har sikkert været med i en samtalegruppe, hvor denne bemærkning er faldet: "Vi burde nu indføre knæleskamler i vores kirker".

Engang, hvor denne bemærkning faldt, blev den fulgt op med disse ord: "Vi får ikke knæleskamler – og skal

muligvis heller ikke have det – før vi har knælet et stykke tid uden".

Der er også mennesker, der mener, at skriftemålet – det personlige – bødens sakramente – burde genindføres, – og skriftestolen med.

Dertil er også at bemærke: Skriftemålet er aldrig blevet ophævet. Det er

sandt, at det som privatskriftemål med karakter af det klassiske Bodens Sakramente er gået meget af brug. Men afskaffet er det ikke. Hvordan får vi det så genoplivet? Ja det gør vi ved at der er flere, der, een ad gangen, begynder med at gå til skrifte.

Der spørges: "Hvordan får vi mod til det?" Hvis jeg skal svare meget personligt på det, er svaret: Det sker lettest, hvis man er overbevist om, at det er godt, at skriftemålet forefindes. Dernæst – og det er nok den stærkeste grund – sker det, når man virkelig kommer i syndenød. Derved bliver det i alle måder ulideligt, at skriftemålet findes, uden at man bruger det. Til sidst bliver det så ulideligt og uholdbart, at man drives til skriftefaderen. I en sådan situation er mangelen af skriftestol ikke noget problem. Intet er noget problem uden dette at få sagt: Jeg har syndet meget, og særlig beken- der jeg.... Så lyder snart skriftefaderens ord: jeg forlader dig alle dine synder gå bort med fred Bed for mig, en synder.

Ingen skal altså ønske, endsige forlange skriftemålet "genindført", som ikke først og fremmest ønsker det genindført for sit eget vedkommende. Hvis man tøver, bør man overveje følgende for sig selv: Hvorfor vil du have skriftemålet "genindført"? Vel fordi det er en god sag – ovenikøbet en Herrens

indstiftelse. Hvorfor er du bange for at bruge Herrens indstiftelser? Tror du det er mindre farligt at lade være? Hvad vil du selv sige til den, der gerne vil til alters, men ikke tør? Hvad vil du sige til et voksent menneske, der tror i hjertet, men ikke blev døbt som barn?

Det er aldrig i sig selv rart at skrifte. Når man trænger til det, er det fordi man allerede har det skidt med sig selv og allerede er inde på "forbryderbanen" i den forstand, at man så småt lever på bortforklaringer og selvforsvar.

Det er heller ikke rart at have tandpine og heller ikke rart at tænke på det forestående tandlægebesøg. Og det er sandt, som een har sagt, at skriftemålet er som en operation uden bedøvelse, fordi sygdommen sidder i bevidstheden. Derfor skal helbredelsen ske ved fuld bevidsthed.

Men helbredelse er dog i alle forhold det bedste, og vejen til helbredelse skal følges. Den psykologisk forståelige ulyst til at få begyndt er allerede en anledning til at tale med den person, der eventuelt skal være ens skriftefader.

Det hele er jo dog et spørgsmål om nådens og sandhedens fuldkomne overensstemmelse. Men begge dele kan hver for sig blive mangelvare og starte efterspørgselen.

VARSEL OM HERRENS KOMME

Betragtninger over Det gamle Testaments betydning i profetisk henseende for vor tid, særlig med henblik på de sidste tider og vor Herres snarlige genskomst.

AF E.M. ANDERSEN, KGS. LYNGBY

1. DET HELLIGE TAL

IVORE dage, da den moderne forskning vil få os til at tro, at Det gamle Testamente ikke vedkommer kristentroen, er det så meget mere end tidligere af betyd-

ning at give agt på de profetiske dele af Skriften, og det gælder ikke blot de ord, som blev talt af den gamle tids profeter, men også forbillederne, i hvilken mange skatte af guddommelig åbenbaring endnu er skjulte. Her skal opmærksomheden henledes

på de mosaiske fester, om hvilke Paulus skrev, at de er en skygge af det, som skulle komme. – Blandt disse fester findes der én, om hvilken vi sjældent hører, og som dog kunne synes at have særlig betydning for os i denne tid.

Vi læser om den i 3. Mos. 23, 24: "I den syvende måned, på den første dag i måneden skal der være eder en hvile, en basunklang til ihukommelse, en hellig sammenkaldelse. I skal ingen arbejdsgering gøre, og I skal ofre ildoffer for Herren".

Lad os straks lægge mærke til, at den var fastsat for den første dag i den syvende måned. Syv er det lønomsfulde tal, i hvilket det guddommelige tre og det menneskelige fire er forenet. Det peger hen på fuldendelsen af Guds handlinger med menneskene. Det var ikke menneskelig overvejelse eller opfindsomhed, men det var Gud selv, der udpegede den 7. dag som en hellig dag. I 6 dage skabte Gud himmel og jord, og GUD hvilede på den 7. dag. Det var den 7. dag for Gud, ikke for mennesket; for Adam, der var skabt sidst af alle på den 6. dag, var det den første dag. Det var slutningen af Skaberens værk, men for mennesket var det begyndelsen af den første uge i dets liv.

Denne oprindelige periode på 7 dage blev senere udvidet til en periode på 7 måneder, og endvidere til en anden periode på 7 år, idet det 7. år, sabbatsåret, blev fastsat som en hvile såvel for landet som for folket; markerne skulle ikke tilsås, og vingårdene ikke beskæres (3. Mos. 25, 3). Og atter efter 7 sabbatsår, det vil sige efter 49 kalenderår, kom det 50. år, jubelåret, i hvilken al gæld blev eftergivet, og enhver israelit kom tilbage til fuld nydelse af sine rettigheder (3. Mos. 25). Således blev den 7. dag, den 7. måned, det 7. år og det 7. gange 7. år hellig og på en særlig måde indviet til sabbats-hvile. Den syvende dag i ugen er grundvolden; alle de andre fester er ligesom overbygningen, der er opført på denne

grundvold. For at fatte den åndelige mening må vi spørge: Hvad vil det sige at Gud hviler fra sit arbejde? Skaberens hvilede på den 7. dag, fordi Han havde beredt alle ting for sine skabningers salighed; der var ikke mere at gøre, der fattedes intet, alt var såre godt, Guds kærligheds råd var fuldbyr-det. Menneskeligt talt kunne vi betegne skabelsens værk som en parentes i Guds evige tilværelse; efter at skabelsen var fuldbyr-det, vendte Han tilbage til sin tidligere levevis. Hvile er ikke blot at afholde sig fra arbejde, men glæden ved at se veludført arbejde. På enhver af de 6 skabelsesdage var der sket en forandring, idet kaos-mørket gradvis forsvandt for paradiset lys, glæde og skønhed.

Men på den 7. dag var alt fuldendt, der behøvedes ikke længere nogen forandring. I den Have som Gud havde beredt for mennesket, kunne det fremtidig smage og erfare, at der i dets Skabers nærværelse er fuldt af glæder og livsaligheder til alle tider. Ved slutningen af enhver skabelsesperiode er tiden afmærket. I de seks gange gentagne ord, – der blev aften, og der blev morgen første dag, anden dag o. s. v. – ser vi ligesom viserne på Skaberens soluhr angive den bestandige forandring fra nutid til fortid. På den syvende dag standser viserne pludselig op, der tales ikke mere om morgen og aften. Den 7. dag peger på den uforanderlige evige hvile, da der ikke længere skal være tid, da Han, i hvem der hverken er i går eller i morgen, nemlig den evige uforanderlige Gud, skal være alt i alle. I Det ny Testamente udtrykkes sabbatshvilens grundtanke ved de betydningsfulde ord: EVIGT LIV.

2. I GENOPRETTELSENS PERSPEKTIV

MENNESKETS synd forstyrrede den hvile, Skaberens havde ønsket og villet, og Han begyndte da straks et nyt værk, nemlig forløsningens værk, om hvilket vor Frelser sagde: "Min Fader arbejder indtil

nu, også jeg arbejder" (Joh. 5, 17). Sabbaten blev givet som en ihukommelse af Guds oprindelige hensigt, og som et løfte om dens fremtidige fuldbyrdelse. Lad os lige lægge mærke til, hvorledes også det 7. år eller sabbatsåret mindede Israel om den oprindelige tilstand, da Skaberen lod hver plante og hver urt vokse frem af sig selv, før mennesket var faldet, og som følge heraf var blevet dømt til at dyrke jorden i sit ansigts sved. – Gud vil i sin barmhjertighed oprette det altsammen. Han bereder sit Zion, hvor Han vil hvile til evig tid og bo blandt sin forløste skabning. Jubelåret skal komme, da al skyld, ja alle synder skal udslettes; Es. 44, 22: "Jeg vil slette som tåge din misgerning, og som en sky dine synder, vend om til mig, din genløser". – Vi har nu set, hvor betydningsfuldt tallet 7 er i Guds fastsættelse af de særlige tider, på hvilke man skulle nærme sig Ham, og vi vil da let kunne forstå, at hvert års 7. måned også skulle afmærkes. Ikke mindre end 3 højtidelige fejringer var fastsat for den 7. måned: Ihukommelsen af basunblæsningen på den første dag, forsoningsdagen på den 10. dag, og på den 15. dag begyndte løvsalsfesten, der varede i en oktave. (Man kan undre sig over, at så mange festdage kan ophobes i en enkelt måned, men husk så på at bygghøsten begyndte i den 1. måned, syv uger senere fulgte hvedehøsten, tærskningen varede til vinhøst. Men i den 7. måned var al jordens afgrøde afhøstet. Tiden var såle-

des nærmest en hviletid, før den ny sættid begyndte). Hvad den 7. måned end yderligere kan pege hen på, så er det tydelig nok, at den profetisk peger hen på vor nuværende husholdnings sidste tidsperiode, på den ydmygelsens og syndsbeholdens dag, der nærmer sig for alle troende døpte, – deres renselse ved vor Herre Jesus Kristus, når Han kommer frem fra Himmels allerseligste, og endelig, på den sande løvsalsfest, når Kristi tusindårsrige vil blive oprettet, når Gud åbenbarer i kød vil bo blandt sine genløste, som har del i den første opstandelse. (Her må vi advare mod uforstandig fortolkning af profetiens ord, som, når som helst den 7. måned nævnes, straks mener der er tale om vor kalendermånede juli. Den 7. måned i almindelighed, og dens forskellige datoer, er profetiske antydninger, som ikke tydes ved hjælp af aritmetiske kunster).

Den 7. måned, så fuld af velsignelse, blev indledt med basunblæsningen til ihukommelse. For at forstå meningen med denne blæsning må vi først undersøge, hvilke instrumenter der blev brugt. De engelske bibeloversættelser bruger næsten overalt det samme ord "trumpet" om to helt forskellige instrumenter, mellem hvilke der i den hebraiske original, og i vor oversættelse af 1931 (GT) gøres tydelig forskel, nemlig trompeten (chazozera), som var lavet af sølv, og hornet (sjofar), som var lavet af vædderhorn.

(Fortsættes i næste nummer)

AT VISE ELLER AT MODNES ?

Spørgsmål til selvransagelse i livets høst.

AF DR. PHIL. WALTER DECKERT, STRIB

ALDERDOMMEN forudskikker sine bud. Mærker jeg disse symptomer hos mig? Prøver jeg at overse dem, at skjule dem overfor mig selv og andre? Gør jeg mig yngre, end jeg er? Forlanger jeg

ydelse af mig, som jeg i grunden ikke mere er i stand til at præstere?

Bliver jeg ængstelig, sensibel, uligevægtig i denne overgangstid? Siger jeg til mig selv, at det at blive gammel er ingen skam, men en skabelses-

orden? At dette ikke alene er uafvendeligt, men at det også har en mening? Tænker jeg på, når bladene visner, og halmen og bælgene bliver tørre, at det er modningens betingelse? Og at hele livsproccessen, også hos mennesket, kun har det ene sigte: at modnes?

*

Mange mennesker visner i stedet for at modnes. Er dette mig en forargelse eller en spore til at tænke lidt mere på modningsprocessen hos mig selv? Er mit livs drivfjeder kun drifternes, de som jo med alderen plejer at dø hen eller bliver sygelige? Eller har jeg i mit liv en drivkraft, der ligger udenfor mig selv? Bliver det bevidst for mig, at heraf afhænger det, om jeg nærmer mig mit livs mål, eller om jeg forfejler det?

*

Er jeg indstillet på, at livets sidste periode medfører indgribende forandringer? At sansernes skarphed, hukommelsens tilforladelighed, lemmernes bevægelighed, organernes ydeevne aftager? At kærlighedens erotiske opløftelse begynder at vige for trofasthedens lykkefølelse? At jeg som moder ikke mere har lov til at gå op i mine børns dagligdag, men uselvisk er i stand til at kunne vente, indtil en af dem eller deres børn får behov igen for min moderkærlighed? – At jeg som mand villigt går med til en formindskelse af min aktionsradius og fra nu af henvender mig til foretagender og gøremål, som jeg hidtil ikke manglede interesse for, men bare tid til? Og at jeg fra nu af vil koncentrere mig om ting, der virkelig er væsentlige for et opfyldt liv? Har jeg både livsmod og ydmyghed nok til at gå alderen betingelsesløst imøde? Også når den sidste tid skulle blive besværlig og fordre pleje, ja måske er forbundet med smerter eller med ensomhed? Tror jeg på den mange gange bevidnede erfaring, at "Gud lader alle ting arbejde sammen til bedste for dem, der elsker Ham"?

*

Der findes måder at forholde sig på, som vanskeliggør modningsprocessen. Er det mig bevidst, at der, når mine skabende færdigheder og min tilpasningsevne aftager, lurar farer? Faren for at blive stiv, påståelig, pedantisk og trængende til selvhævdelse? – Eller benytter jeg i omgang med mine børn lejligheden til at holde mig ung og modtagelig for nye tanker? Gør jeg mig umage for at forstå en anden generations problemer og at møde utålmodighed med saglighed?

Formår jeg at vise tilstrækkelig megen uegennyttighed og velvilje, når en repræsentant for en ny generation skal være min efterfølger og fortsætte mit værk?

*

Kender jeg faren ved at afslappe alt for meget, når jeg glæder mig over mine dage som pensionist? Ved jeg, at der skal orden og en vis holdning til for at bevares for forfald og opløsning? – Er det mig bevidst, at jeg vantrives, når livsglæder og oplagthed til at arbejde helt vil gå i stå? Ved jeg, at jeg med en velvalgt hobby kan komme igen med mine besværligheder? Findes der mon ikke en mulighed til frivilligt at overtage en næstekærlighedens tjeneste? Er jeg klar over, hvor let man kan spille den sidste kostbare tid med tomme foretagender?

*

Alderen kalder os også til at skue tilbage. Giver jeg mig tid til at overskue de mig påtrængende erindringer fra mit livs vej som en helhed? Eller er jeg alt for beredt til at lukke mine øjne, når jeg støder på visse mørke punkter i mit liv? Er jeg rede til at sigte og forarbejde mine oplevelser og erfaringer uden forfængelighed og retshaveri? Er jeg villig til oprigtigt at indrømme, hvor jeg er tak skyldig eller har forsømt kærligheden, ja ligefrem har pådraget mig en skyld overfor nogen? Er jeg rede til at belaste mig med disse forsømmelser eller forseelser for at prøve at gøre noget godt igen? Har jeg tilegnet mig den trøste-

lige vished, at jeg dér, hvor jeg ikke mere har den mulighed at gøre noget godt igen, at jeg dér kan bede Gud om at forvandle til velsignelse, hvad der blev ødelagt i mine hænder?

*

Ja, alderdommen opfordrer også til selvransagelsen: Er jeg villig til, når jeg lægger mærke til, at mine sanser og kræfter aftager, at tage det som et vink om, at jeg ikke mere skal se alt, høre alt og være med i alt, hvad der sker i verden? Og når jeg således ikke behøver at deltage i alt, skulle jeg så ikke være glad for den tid, jeg vinder – tid til at komme til mig selv, efter at jeg i så mange år var nødt til at leve mit liv udadvendt?

*

Vor alder stiller os foran Gud. Hvad er mit livs slutresultat? En moden frugt, der fylder mit hjerte med tak?

EN UKENDT ABBEDISSES BØN

HERRE, du ved, at jeg bliver ældre, og at jeg snart er gammel, bevar mig for at blive snakkesalig og for absolut at ville tale med om alting mellem himmel og jord.

Bevar mig, Herre, for den indbildning, at det er mig, der skal ordne tingene for folk.

Ved den vældige skat, jeg i et langt liv har samlet mig af erfaringer og visdom, er det ganske vist synd og skam, at ikke enhver skal øse deraf, men du ved, Herre, at det, jeg frem for alt trænger til, er et par venner.

Herre, jeg vover ikke at bede dig om at være utrættelig i min deltagelse, når medmennesker beklager sig over, hvor svært de har det, men hjælp mig til at kunne holde ud at høre på det, og luk munden på mig, når jeg vil diske op med mit eget besvær. Dette vil vokse med alderen, og min trang til at be-

Eller driver min selvransagelse mig til tungsind eller ydmygelse? "De ydmyge giver Han nåde" – tror jeg på det?

Alderdommen minder en om døden. Har jeg allerede alvorligt tænkt på, at man med alderen ikke alene nærmer sig det jordiske livs afslutning, men at det samtidig skulle være en forberedelsestid til et andet liv?

"Det er endnu ikke tydeligt at se, hvad vi skal blive...". Har jeg for mit vedkommende antaget kirkens tro, at der ikke kun findes forskellige livstrin, men også forskellige menneskelige eksistensformer, så det, vi kalder død, set fra den anden side er fødselen af en højere livsart? Er der nu vågnet noget i mig, som ikke mere tilhører denne verden, men som længes efter at finde fuldendelse og opfyldelse i evigheds fuldkommenhed?

klage mig ligeledes.

Herre, jeg vil ikke bede dig om en bedre hukommelse, men giv mig at være mere ydmyg og mindre selvsikker, når det, jeg husker, afviger fra andres erindringer. Skænk mig den vigtige erkendelse, at jeg godt kan huske fejl.

Herre, hjælp mig til at være mild. En skrap, gammel kælling er et af djævelens mesterværker.

Herre, gør mig medfølelse uden at være sentimental, hjælpsom uden at være påtrængende.

Og Herre, hjælp mig, så jeg møder det gode, hvor jeg slet ikke forventede det, og talenter hos mennesker, jeg slet ikke tiltroede sådanne.

Og, Herre, gør mig elskværdig nok til at sige dem det i rette øjeblik og til rette tid!

Amen.

v/Margit Deckert

Hans Olav Okkels: Gudstjenesten – Bibelsk baggrund. Liturgisk forkyndelse. 84 sider. Hellberg & Elmquist, Hygum i Sønderjylland 1976. Kr. 41,40 (for 200 kr. fås 8 ekspl.)

*

RET GUDSTJENESTELIV

DET er velgørende i en Tid, hvor Folkekirkens Gudstjeneste er under Debat, og alle mulige vilkårlige Experimenter bliver bragt til Torvs – sprogligt og strukturelt – (for at imødekomme Tidens Smag og gøre Gudstjenesten populær og underholdende), at stifte Bekendtskab med et så sagligt og oplysende Skrift som ovennævnte. Man må håbe, det bliver udbredt og læst i vide Kredse som et positivt Bidrag til at give den liturgiske Emnebehandling påkrævet Grund under Fødderne.

Okkels behandler Gudstjenestens Baggrund i den gamle Pagt og Det nye Testaments relevante Udsagn. Herunder er det navnlig af Betydning at forstå de bibelske Offertanker ret i deres kvalitative Forskel fra hedensk Offerkult. En Distance, som også er at finde på Bønnens og Velsignelsens Område; ligesom Profeternes Polemik mod Tempeltjenesten beskrives rigtigt som alene rettet mod Offervæsenets åndløse Pervertering.

De egentlige formelle Rødder til Kirkens Gudstjeneste påvises i Synagogetjenesten og det jødiske Påskemåltid i Hjemmet, som beskrives og klarlægges ved instruktive Illustrationer.

Forfatteren har særlig Sans for, hvad han kalder "Liturgisk forkyndelse", hvorunder ikke alene, hvad der høres, men også hvad der ses i Former, Farver og Gestus tjener Sagen i Gudstjenesten, som er:

Den levende, opstandne Herres Møde med sit Folk.

Det er herunder af Værdi at se den Sammenhæng, Okkels påviser mellem himmelsk og jordisk Gudstjeneste og at forstå selve Inkarnationsunderets fundamentale Baggrund for Liturgiens Tilbedelse "i And og Sandhed".

I et afsluttende Afsnit gennemgår Okkels "den traditionelle vesterlandske højmesse i luthersk form med en vis hensyntagen til dansk tradition" (S. 58).

Sin instruktive Karakter til Trods er det vel Bogens svageste, dels fordi det måske forekommer lidt kortfattet og almindeligt, dels fordi det har et Par "Skønhedspletter" at tage op til fornyet Overvejelse, når første Udgave – forhåbentlig snart – er udsolgt – såvel til privat som Studiekreds-brug, hvilket sidste den er velegnet til.

Det må således være et Problem, om Forsagelsen i denne Sammenhæng hører sammen med Trosbekendelsen, der netop her er "symbolum" og ikke uden videre har Relation til Dåbspagten, ligesom Spørgsmålet om dens Placering i Messen næppe i Dag lader sig afgøre ved den gamle Sndring mellem "Katekumenernes" og "de troendes Messe".

Fremdeles er Offertoriets Art og Væsen og Offergavernes Symbolik ikke tilstrækkelig afklaret. Og man må med Forventning se frem til den Redegørelse "for konsekrationens væsen og nødvendighed", som Okkels i en Fodnote (S. 72) giver Håb om.

En Tak til Forfatteren, fordi han her har givet os en Bog, der er stærkt Brug for, og som på god Måde imødekommer Kravet til en sådan.

O. Lund Pallesen

Flemming Burgdorf: Kristen – og hvad så? 16 sider. KFS Forlag 1975. Kr. 3,50.

*

HEFTET til den, der har mødt Jesus som frelser. Således præsenterer det lille hefte sig for læseren.

Vi forestiller os noget i retning af følgende optrin:

"Goddag, jeg er Peter af Århus, og jeg studerer almindelig og sammenlignende pip ved Universitetet".

"Goddag, jeg er Jesus af Nazareth, og jeg er lærer i den højeste visdom og har påtaget mig en gerning som verdens Frelser. Jeg har hjerteligt længtes efter at dele min visdom og styrke med dig".

Hvorfor ikke indlede således? Så kunne Knud Hansen have fået en god ide til omslaget.

Flemming Burgdorf er snart eine feste burg og snart en lille beskeden dorf.

Han taler godt og rigtigt om bøn og bibellæsning.

Så inddeler han i øvrigt heftet i en kristens forhold til Gud, til sig selv, til Djævelen, til menigheden og til verden. Der kan sikkert sluttet noget ud fra denne rangfølge: En noget privatiserende kristendom, som skiller nadver, gudstjeneste og menighed ad. En mere fællesskabsorienteret kristendom ville her knytte forholdet til Gud og menigheden sammen, og Djævelen og verden.

Side 9 læser man til sin forbavselse noget, der både strider mod Bibel og fornuft. Han skriver: "Hvad består Guds fulde rustning af? Guds ord alene". Ja, men kender han da ikke Ef. 6, 1-17? Jo, men her har vi et klart eksempel, hvordan man kan blindes af traditionen. Her "nur og allein-teologien".

Og så forlader vi den lille teologiske dorf og bestiger die feste burg. Side 8 finder vi et fint stykke om tro og følelser. Side 9 en meget nyttig og i dag desværre uundværlig vejledning til at finde en ret kristen menighed. Her opstiller han kravet om ret forkyndelse, og det er ret og sandt. Vi må forlange en bibelsk forkyndelse og ikke tidens ideologier. Men hertil bør nu også føjes en ret sakramentforvaltning. Nadveren skal forvaltes således, at realpræsensen ikke fornægtes. Og endelig

bør det heller ikke forties, at kun en mand kan præsidere ved alter og på prædikestol. Du skal i Kirke på søndag. Men hvilken Kirke? Der er menigheder, der er mere gnostiske end kristelige, et sammenkog af humanisme, demokratisme, marxisme, freudianisme, feminisme o. s. v.

Og så glæder man sig over, hvor fornuftigt han taler om cølibatet. Et dejligt frisk pust ind i en undertiden noget sengelummer lutherdom i ældre teologi.

Endelig er heftet fuldt af trosiver og vidneglæde. Beskedent udtaler forfatteren ønsket om, at heftet må være en finger, der peger i den retning, en kristen skal gå. Det er blevet en ivrigt strittende lillefinger. Men den peger i den rigtige retning.

Theodor Kühl

Vagn Lyrstrand: Frihed i Kristus. 7 udkast til studiegrupper. 28 sider. KFS-Forlag, pro-Fide studieserien 1975. Kr. 7,00.

EN let gennemgang med svære spørgsmål.

Dygtig og klar gennemgang. Dybt reformatoriske tanker er fremlagt. Man mærker, at det er udkast til studiegrupper, og heftet kommer nok først til sin ret, når det bruges efter formålet.

Vi kender alt for lidt til de dybe reformatoriske tanker. Længe nok har Tidehverv villet indbilde os at stå for reformatorisk kristendom. Nu erkender flere, at den er mere gnostisk end evangelisk.

Men hvor er i dag de judaister, som Paulus kæmper med i Galaterbrevet? Dukker de op igen i dåbsproblematikken? Den betingelsesløse dåb? Dåbsceremoniens påståede genfødende virke og hele den statsprotestantiske dåbslyrik? Når man i evangeliets navn gør dåben magisk?

Jo, vi trænger vel nok til atter at

kunne skelne mellem lov og evangelium, mellem frelse ved tro eller ved gerninger og ceremonier og udvendig kirkelighed.

Theodor Kühl

Peter Legarth: Davids Søn - Guds Søn. 7 udkast til studiegrupper. 28 sider. KFS-Forlag, pro-Fide studieserien 1975. Kr. 7,00.

LIGNENDE god gennemgang som ovenfor med svære spørgsmål. Men hvem formår at lade saligprisningernes dybe tone klinge igen i deres fylde?

Vi finder en meget fin og dybtborende bemærkning om bekymring: Bekymring skyldes en forkert prioritering. Det skal jeg huske at fortælle Satan, næste gang han kommer med bekymring.

Dejligt at møde Davids Søn som det, han er, Guds Søn, i stedet for den ulidelige falske politiske Jesus. Der er ingen anden ægte Jesus end Bibelens Jesus. Det er det, vi skal fortælle mennesker i dag. Men det er svært at få dem overbevist. Måtte disse hefter og studiegrupper hjælpe hertil.

Theodor Kühl

Poul Hoffmann: Babylon det store. 299 sider. Lohses Forlag 1976. Kr. 85,00.

EN typisk bog for Hoffmann. Han er en lærd mand, han opløfter en profetisk røst, og han er digter. Bogen er faktisk tre bøger i een. Lærdom, poesi og profeti.

På baggrund af megen lærdom fremtræder Babylon og profeten Daniel lyslevende for læseren. Overbevisende argumenterer forfatteren for Kirkens gamle opfattelse indtil nyere tid, at Daniel levede på Nebukadnesers tid og ikke som af den nyere kritik påstået på makkabæertiden. Der tegnes et

smukt billede af Nebukadneser som en ægte gudssøger.

Hvor forfriskende at komme ud af den naive og dræbende bibelkritik. Hvor opmuntrende at møde flere og flere kritiske og klart tænkende mennesker, som ikke vil tage Bibelen til len af religionshistorien og profanvidenskaben. Bibelen tilhører Guds folk, ja, den er to gange testamenteret til menigheden. Derfor vil vi ikke længere være videnskabens bukkende vasaller.

Jeg har kun een indvending. Hvorfor kalder forfatteren Gud Herren Jahve? Lad dog bibelkritikerne have dette ord for sig selv.

Det allerbedste i bogen er nok talen om vor tids babylonisme. Der er langt imellem, at vi hører et profetisk ord.

Men det er nok just på grund af det profetiske, at Hoffmann bliver holdt nede i litterære kredse og ikke får den anerkendelse, han fortjener som digter. Hoffmann har mere poesi i sin lillefinger end Riffbjerg i hele sit korpus. Og der er mere profeti i een af hans bøger end i alle statsprotestantiske præsters samlede prædikener.

Theodor Kühl

på Sundeved - Centret, Stenderup Kirkebakke, 6400 Sønderborg, tlf. 04-46 71 21

Torsdag den 29. juli
19.00 Messe. Prædikant, pastor Poul Exner, Albertslund.
22.00 Completorium.

Fredag den 30. juli
8.30 Laudes.
10.00 Pastor Knud Andersen, Helsingør: Davidspsalmerne i Tidebønnen.
10.00 Foredrag for de unge ved pastor Th. Kühl, Løjt Kirkeby.
17.30 Vesper. Prædikant, pastor Søren Ruager, Hald.
19.30 Chefpsykolog Budda Leunbach: Børn og det religiøse.
22.00 Completorium.

Lørdag den 31. juli
8.30 Laudes.
10.00 Pastor J. Em. Hansen, Haderslev: Guds Ord og Sakramenterne.
17.30 Vesper. Prædikant, pastor Vagn Hersted, Skovlunde.
22.00 Completorium.

Søndag den 1. august
10.00 Højmesse. Prædikant, pastor H. C. Christensen, Agri.
17.30 Vesper. Prædikant, pastor Stig Christensen, Sønderborg.
22.00 Completorium.

Mandag den 2. august
8.30 Laudes.
10.00 Pastor Lars Messerschmidt, København: Skriftemålet.
17.30 Vesper. Prædikant, pastor Poul Ulldal, Hemmet.
22.00 Completorium.

Tirsdag den 3. august
8.30 Laudes.
10.00 Pastor Svend Boysen, Give: Symboler og liv i menighedens fællesskab.
10.00 Foredrag for de unge ved indremissionær Henning Vad, Tåstrup.
17.30 Vesper. Prædikant, pastor Svend Erik Larsen, Christiansfeld.

19.30 Guldsmed Bent Exner: Hellige kar og smykker.
22.00 Completorium.

Onsdag den 4. august
8.30 Laudes.
10.00 Provst E. Alshauge, Oksbøl: Vort offer.
17.30 Vesper. Prædikant, pastor Hakon Svane, Årup.
22.00 Completorium.

Torsdag den 5. august
8.30 Laudes.
10.00 Højmesse. Prædikant, pastor H. O. Okkels, Sdr. Hygum.

Organist under hele lejren er Tage Jørgensen, Kibæk.
Når der er bibeltid kl. 10, er der legestue for de små under ledelse af Edel Poulsen, København og Inger Andersen, Bredsten.
Overnatningsmuligheder og priser:
Man kan bo i eget telt eller campingvogn. Campingvogne kan lejes hos: Dybbøl Karavan-Center, 6400 Sønderborg, telefon 04-44 12 00.
Man kan bo på Sundeved - Centret (sengelinned medbringes, værelsesbestilling sker ved henvendelse til Sundeved - Centret). Prisen for fuld pension er kr. 70 pr. døgn. Børn under 12 år halv pris.
Bor man på campingpladsen, kan enkelte måltider samt kaffe købes på Centret.
Udgifterne til lejrens afholdelse og til leje af kirke og campingplads betales gennem daglige kollekter ved vesperen.
Lejren ledes af:
Pastor Olav Fog, Blåhøj, 7330 Brande, telefon 05-34 50 61.
Pastor Knud Christensen, Kirkegade 9, 3600 Frederikssund, tlf. 03-31 03 39.
Tilmelding sker til en af de ovennævnte. Vi vil gerne vide, hvor mange børn der kommer med.

RETRÆTE FOR KVINDER

— PÅ MARIAGÅRDEN I KOLLUND

M ANDAG den 23. til fredag den 27. august. Tjenstgørende præst: Sognepræst Th. Kühl,

Løjt. Henvendelse til: Gytte Exner, Svanens Kvarter 19 C, 2620 Albertslund - tlf. 02-64 71 58.

KIRKEDAGE 1976

I ÅRUP PÅ FYN

Lørdag den 4. september
11.00 Messe i Årup kirke. Liturg: Pastor John Sørensen, Dreslette.
Prædikant: Pastor Th. Kühl, Løjt.
12.30 Middag på Hotel Årup Kro.
14.30 Velkomst og kaffe.
15.30 Pastor Johs. M. Nielsen, Tårnby: "Tidebøn i praksis".
17.30 Vesper i Årup kirke.
18.15 Aftensmad på Hotel Årup Kro.
20.00 Generalsekretær, pastor Carl Chr. Jessen, København: "Kirke - Mission med henblik på de sidste tider".
22.00 Completorium i Årup kirke.

Søndag den 5. september
10.00 Højmesse i Årup kirke. Liturg: Pastor Hakon Svane, Årup. Prædikant: Biskop K. C. Holm, Odense.
12.00 Middag på hotellet.
14.00 Udflugt til et par af omegnens kirker samt Ronæs gamle præstegård (museum), forv. m. kaffe.
17.00 Procession m. vesper (udgår fra Årup præstegård). Prædikant ved vesperen: Pastor Frede Møller, Vissenbjerg.
18.15 Aftensmad på hotellet.
20.00 Pastor Ruben Jørgensen, Skibsted: "De sidste tider".
22.00 Completorium i kirken.

Mandag den 6. september
9.00 Messe i Rørup kirke. Liturg: Pastor Knud Christensen, Frederikssund. Prædikant: Pastor Sv. Erik Larsen, Christiansfeld.

10.00 Præstekonvent i Årup præstegård. Pastor H. O. Okkels, Hygum: "Præst i 1976".

*
Praktiske oplysninger
Mødeafgift: 40 kroner. Deltagelse i enkelte møder: 5 kroner.
Møderne finder sted på Hotel Årup Kro, Bredgade 10 (midt mellem kirken og præstegården). Her indtages også måltiderne.
Overnatning kan i begrænset omfang finde sted ved privat indkvartering. Ellers henvises til omegnens kroer og hoteller, f. eks.:
Hotel Årup Kro, Bredgade 10, 5560 Årup, tlf. 09-43 10 13 (6 dobbeltværelser á ca. 60 kr.).
Gribsvad Kro, Gl. Hovedvej 6, 5560 Årup, tlf. 09-43 10 64.
Vissenbjerg Kro, Vestergade, 5492 Vissenbjerg, tlf. 09-47 12 19.
Gelsted Kro, Søndergade 1, 5591 Gelsted, tlf. 09-43 14 74.

*
Tilmelding til: Pastor John Sørensen, Dreslette, 5683 Hårby, tlf. 09-77 10 83 senest 28. august 1976. (Træffes bedst kl. 9-10 og 12-13 undtagen mandag).
Husk! Medbring Dansk Tidebog/Antifonale + (for præster) alba og grøn stola.
Vel mødt!

Hakon Svane
Årup
Frede Møller
Vissenbjerg
John Sørensen
Dreslette

Erich P. Alshauge:	
Sct. Peters og Sct. Paulus' dag	26
H. C. Christensen:	
Kommentar: Accelererende	
forfald	27
Knud Erik Nissen:	
Præstetjenesten på grundlag af	
gældende ritual	28
Frede Møller:	
En rigtig præst	35
John Meyendorff:	
Kvindelige præster	39
Han Olav Okkels:	
Evangelisk? - Katholsk?	41
Poul Exner:	
Skriftemålet, hvordan får jeg	
mod til at bruge det?	45
Em. Andersen:	
Varsel om Herrens komme (1)	46
Walter Deckert:	
At visne eller at modnes?	48
v/Margit Deckert:	
En ukendt abbedisses bøn	50
Boganmeldelser	51
Meddelelser	54

RE - FORMATIO udsendes af en kreds af præster i den danske kirke.

Redaktør (ansvarshavende):
Sognepræst H. C. Christensen, Agri,
8420 Knebel. Telefon: (06) 36 55 39.

I redaktionen iøvrigt:
Pastor C. B. Hansen, Elmesvinget 14,
9000 Ålborg; pastor Sigurd Mejndor,
Tjørnebakken 31, 8500 Grenå; pastor
O. Lund Pallesen, Rustenborgvej 5,
2800 Lyngby; sognepræst Børge Riis-
gaard, 7673 Harboøre; sognepræst
Poul Ulsdal, 6893 Hemmet.

Ekspedition:
RE-FORMATIO ved overlærer Knud
Nørholm, Emdrupvej 37, 2100 Køben-
havn Ø. Postgiro 2 08 81 42. Telefon
(01) 20 29 71.

Bladet kommer i ca. 6 numre årligt og
koster 26 kr. - for studerende 19 kr.

Sats: Anders Studsgård
på IBM Bold Face.

Tryk: Clausen off-set, Horsens.

RETRÆTE FOR MÆND

- PÅ MARIAGÅRDEN I KOLLUND

RETRÆTEN på Mariagården, Øster-
skovvej 34, Kollund, 6340 Kruså,
er i år berammet til dagene søn-
dag den 19. til onsdag den 22. septem-
ber. Pastor Poul Exner, Albertslund,
har påtaget sig at lede retræten. Der
agtes afholdt daglige messer, tidebøn-
ner og meditationer. Der bliver rige-
lig tid til hvile og personlig læsning.

Retræten begynder med aftensmål-
tid søndag den 19. september kl. 18 og

slutter med middag onsdag den 22., kl.
12. Der medbringes Bibel, salmebog
og Dansk Tidebog/Antifonale. Alle ind-
kvarteres på enkeltværelser. Maria-
døtrene sørger for de timelige fornø-
denheder. Man medbringer selv senge-
linned. Prisen bliver ca. 150 kr.

Tilmelding senest lørdag den 11.
september til: Sognepræst Johs. M.
Nielsen, Englandsvej 330, Tårnby,
2770 Kastrup - tlf. 01-50 01 14.

RESERVERET POSTVÆSENET

3600 FREDERIKSSUND
KIRKEGADE 9
KNUD CHRISTENSEN
170 NR PASTOR